

UWAGI/OPINIE DO:
Projektu Planu współpracy rozwojowej w 2026 roku.

etap konsultacji społecznych

L.p.	Autor uwagi	Jednostka redakcyjna, do której odnosi się uwaga, numer strony	Treść uwagi	Propozycja zapisu	Stanowisko DWR
1	Stowarzyszenie Edukator	WYBRANE KRAJE PARTNERSTWA WSCHODNIEGO	W dokumencie nie jest wymieniona Gruzja, lub chociażby wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji. Sytuacja w Gruzji po wyborach parlamentarnych w październiku 2024 r. gwałtownie się pogorszyła: widać regres demokratyczny, ograniczanie wolności obywatelskich oraz nasilone działania przeciw organizacjom pozarządowym i niezależnym mediom. W 2024 r. przyjęto rozwiązania prawne inspirowane modelami z państw autorytarnych (m.in. ustawy o tzw. „agentach zagranicznych”), które w praktyce utrudniają działalność organizacji obywatelskich i niezależnego dziennikarstwa. Równolegle trwają demonstracje, a protestujący oraz dziennikarze relacjonujący wydarzenia doświadczają kar, przemocy i represji. Polska przez lata inwestowała w społeczeństwo obywatelskie w Gruzji, wspierając proeuropejskie aspiracje obywateli, NGO i niezależnych mediów. Nagłe ograniczenie działań podważyłoby wiarygodność Polski oraz osłabiłoby bezpieczeństwo i odporność środowisk dzielących wartości demokratyczne,	Wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji W 2026 roku realizowane będzie wsparcie dla Gruzji w obszarze rozwoju i ochrony społeczeństwa obywatelskiego. Pomoc obejmie inicjatywy służące obronie praw człowieka oraz poszanowaniu podstawowych wolności. Priorytetowo traktowane będą osoby doświadczające represji politycznych – wraz z rodzinami i najbliższym otoczeniem – które potrzebują wsparcia prawnego, psychologicznego oraz socjalnego. Równolegle przewidziane jest wsparcie dla niezależnych mediów i działań zwiększających dostęp obywateli do wiarygodnych informacji: przeciwdziałających dezinformacji oraz wzmacniających bezpieczeństwo dziennikarzy.	Uwaga nieuwzględniona W 2025 roku z uwagi na decyzję władz gruzińskich o zamrożeniu procesu integracyjnego z UE do 2028 r. oraz liczne naruszenia praw człowieka Ministerstwo Spraw Zagranicznych zdecydowało o zawieszeniu realizacji projektów rozwojowych w Gruzji, które uwzględniałyby udział instytucji publicznych. Wciąż realizowane są natomiast projekty polskich organizacji pozarządowych, których partnerami są organizacje społeczeństwa obywatelskiego w Gruzji. Jeden z nich będzie także kontynuowany w 2026 r., co zostało uwzględnione w projekcie Planu współpracy rozwojowej na przyszły rok. Biorąc jednak pod uwagę kwestie polityczne, niestabilną sytuację w Gruzji

			które dziś ponoszą osobiste konsekwencje swojej aktywności. Uwzględnienie tych elementów w Planie na 2026 r. będzie wyrazem konsekwencji polskiej polityki rozwojowej, solidarności z partnerami oraz realnym wkładem w odporność demokratyczną regionu.	Ważnym elementem programu będzie także wzmacnianie potencjału gruzińskich organizacji obywatelskich, w tym lokalnych inicjatyw, aby mogły skutecznie funkcjonować mimo rosnącej presji i zawężającej się przestrzeni dla działań społecznych.	oraz zagrożenia dla organizacji pozarządowych z niej wynikające, MSZ nie planuje realizacji działań na rzecz Gruzji.
2	Stowarzyszenie Kamienica 56	WYBRANE KRAJE PARTNERSTWA WSCHODNIEGO	W dokumencie nie jest wymieniona Gruzja, lub chociażby wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji. Sytuacja w Gruzji po wyborach parlamentarnych w październiku 2024 r. gwałtownie się pogorszyła: widać regres demokratyczny, ograniczanie wolności obywatelskich oraz nasilone działania przeciw organizacjom pozarządowym i niezależnym mediom. W 2024 r. przyjęto rozwiązania prawne inspirowane modelami z państw autorytarnych (m.in. ustawy o tzw. „agentach zagranicznych”), które w praktyce utrudniają działalność organizacji obywatelskich i niezależnego dziennikarstwa. Równolegle trwają demonstracje, a protestujący oraz dziennikarze relacjonujący wydarzenia doświadczają kar, przemocy i represji. W tej sytuacji wycofanie wsparcia w ramach polskiej współpracy rozwojowej byłoby błędem strategicznym i wizerunkowym. Polska przez lata inwestowała w społeczeństwo obywatelskie w Gruzji, wspierając proeuropejskie aspiracje obywateli, NGO i niezależnych mediów. Nagłe	Wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji W 2026 roku realizowane będzie wsparcie dla Gruzji w obszarze rozwoju i ochrony społeczeństwa obywatelskiego. Pomoc obejmie inicjatywy służące obronie praw człowieka oraz poszanowaniu podstawowych wolności. Priorytetowo traktowane będą osoby doświadczające represji politycznych – wraz z rodzinami i najbliższym otoczeniem – które potrzebują wsparcia prawnego, psychologicznego oraz socjalnego. Równolegle przewidziane jest wsparcie dla niezależnych mediów i działań zwiększających dostęp obywateli do wiarygodnych informacji: przeciwdziałających dezinformacji oraz wzmacniających bezpieczeństwo dziennikarzy.	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 1

			ograniczenie działań podważyłoby wiarygodność Polski oraz osłabiłoby bezpieczeństwo i odporność środowisk dzielących wartości demokratyczne, które dziś ponoszą osobiste konsekwencje swojej aktywności. Uwzględnienie tych elementów w Planie na 2026 r. będzie wyrazem konsekwencji polskiej polityki rozwojowej, solidarności z partnerami oraz realnym wkładem w odporność demokratyczną regionu.	Ważnym elementem programu będzie także wzmacnianie potencjału gruzińskich organizacji obywatelskich, w tym lokalnych inicjatyw, aby mogły skutecznie funkcjonować mimo rosnącej presji i zawężającej się przestrzeni dla działań społecznych.	
3	<i>Salezjański Wolontariat Misyjny – Młodzi Świata</i>	AFRYKA SUBSAHARYJSKA – KENIA 2. Równe szanse – edukacja (CZR 4): łatwiejszy dostęp do edukacji wyższej dzięki stypendiom i zwolnieniom z kosztów kształcenia. Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej.	Przywrócenie dla Kenii priorytetu rozwój systemu edukacji, z uwzględnieniem kształcenia zawodowego i technicznego, w tym wyrównanie szans edukacyjnych dziewcząt i kobiet oraz osób z grup zagrożonych i możliwości realizacji działań w ramach konkursu Polska Pomoc Rozwojowa 2026 z priorytetu Równe Szanse Edukacja w regionie Afryka Subsaharyjska - Kenia	b) rozwój systemu edukacji, z uwzględnieniem kształcenia zawodowego i technicznego, w tym wyrównanie szans edukacyjnych dziewcząt i kobiet oraz osób z grup zagrożonych Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej oraz w ramach projektów wyłonionych w konkursie „Polska pomoc rozwojowa 2026”.	Uwaga nieuwzględniona Ze względu na ograniczenia budżetowe MSZ nie widzi możliwości ogłoszenia konkursu dotacyjnego obejmującego szerszy zakres priorytetów tematycznych.
4	<i>Salezjański Wolontariat Misyjny – Młodzi Świata</i>	AFRYKA SUBSAHARYJSKA TANZANIA 1. Równe szanse – edukacja	Dodanie możliwości realizacji działań w ramach konkursu Polska Pomoc Rozwojowa 2026 z priorytetu Równe Szanse - Edukacja w regionie Afryka Subsaharyjska - Tanzania	Działania służące osiągnięciu rezultatu a) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej, a rezultatu b) będą realizowane w ramach III modułu projektu	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 3

		b) rozwój systemu edukacji, z uwzględnieniem kształcenia zawodowego i technicznego, w tym wyrównanie szans edukacyjnych dziewcząt i kobiet oraz osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Działania służące osiągnięciu rezultatu a) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej, a rezultatu b) będą realizowane w ramach III modułu projektu wyłonionego w konkursie „Polska pomoc 2024”		wyłonionego w konkursie „Polska pomoc 2024” oraz w konkursie „Polska pomoc 2026”.	
5	<i>Salezjański Wolontariat Misyjny – Młodzi Świata – Inne uwagi/opinie</i>		W zaproponowanym planie rocznym pomoc dla Afryki Subsaharyjskiej w ramach konkursu Polska Pomoc 2026 została wysoce ograniczona. Ograniczona została także możliwość realizacji projektów w ramach priorytetu Edukacja. Zarówno w Tanzanii jak i w Kenii poziom edukacji stoi nadal na niskim poziomie. Dla przykładu w Kenii tylko ok. 42% uczniów klasy 3 osiągało minimalny poziom umiejętności		Uwaga częściowo uwzględniona Jak w pkt 3 W Planie w części dotyczącej Edukacji globalnej dodano: Konkurs „Edukacja globalna 2026” będzie dotyczył działań polegających na

			matematycznych, a 53% – w języku angielskim. https://www.iicba.unesco.org/en/kenya. W Tanzanii jest nadal bardzo mały udział uczniów w edukacji średniej i zawodowej - 35% https://www.iicba.unesco.org/en/united-republic-tanzania-mainland-and-zanzibar). Nasi partnerzy z tych krajów również wskazują dużą potrzebę rozbudowy i modernizacji placówek edukacyjnych w różnych częściach krajów. Warto również podkreślić iż są to bardzo młode społeczeństwa (mediana wieku w Kenii to 20 lat, w Tanzanii 17.5). Dlatego wydaje nam się uzasadnione kontynuować wsparcie edukacji w tych krajach w również ramach konkursów Polskiej Pomocy, odpowiadających na potrzeby konkretnych społeczności Sugerujemy także przywrócenie możliwości działań w ramach konkursu „Polska Pomoc 2026” dla Gruzji i Etiopii, bądź wskazanie innych krajów priorytetowych w tym regionie, w których mogłyby być realizowane projekty, zwłaszcza, że w Wieloletnim planie istnieje zapis, że liczba krajów priorytetowych będzie raczej rozszerzana, a ograniczana tylko w szczególnych przypadkach. Informacja o konkursie Edukacja Globalna 2026 jest bardzo pobieżna. Sugerujemy przynajmniej wskazanie szczegółowych priorytetów tego konkursu i konkretnych grup		edukacji społeczeństwa polskiego na temat aktualnych wyzwań globalnych, różnorodnych relacji między państwami oraz konieczności realizacji określonych w Agendzie 2030 celów zrównoważonego rozwoju.
--	--	--	---	--	---

			docelowych, Sugerujemy także wskazanie przybliżonych terminów ogłaszania poszczególnych konkursów, tak jak to było w poprzednich planach rocznych, np. I kwartał.		
6	Fundacja Polskie Forum Migracyjne	Wybrane kraje Partnerstwa Wschodniego	W dokumencie nie jest wymieniona Gruzja lub chociażby wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji. Sytuacja w Gruzji po wyborach parlamentarnych w październiku 2024 r. gwałtownie się pogorszyła: widać regres demokratyczny, ograniczanie wolności obywatelskich oraz nasilone działania przeciw organizacjom pozarządowym i niezależnym mediom. W 2024 r. przyjęto rozwiązania prawne inspirowane modelami z państw autorytarnych (m. in. ustawy o tzw. „agentach zagranicznych”), które w praktyce utrudniają działalność organizacji obywatelskich i niezależnego dziennikarstwa. Równoległe trwają demonstracje, a protestujący oraz dziennikarze relacjonujący wydarzenia doświadczają kar, przemocy i represji. W tej sytuacji wycofanie wsparcia w ramach polskiej współpracy rozwojowej byłoby błędem strategicznym i wizerunkowym. Polska przez lata inwestowała w społeczeństwo obywatelskie w Gruzji, wspierając proeuropejskie aspiracje obywateli, NGO i niezależnych mediów. Nagłe ograniczenie działań podważyłoby wiarygodność Polski oraz osłabiłoby bezpieczeństwo i odporność środowisk	Wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji W 2026 roku realizowane będzie wsparcie dla Gruzji w obszarze rozwoju i ochrony społeczeństwa obywatelskiego. Pomoc obejmie inicjatywy służące obronie praw człowieka oraz poszanowaniu podstawowych wolności. Priorytetowo traktowane będą osoby doświadczające represji politycznych – wraz z rodzinami i najbliższym otoczeniem – które potrzebuje wsparcia prawnego, psychologicznego oraz socjalnego. Równoległe przewidziane jest wsparcie dla niezależnych mediów i działań zwiększających dostęp obywateli do wiarygodnych informacji: przeciwdziałających dezinformacji oraz wzmacniających bezpieczeństwo dziennikarzy. Ważnym elementem programu będzie także wzmacnianie	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 1

			podzielających wartości demokratyczne, które dziś ponoszą osobiste konsekwencje swojej aktywności. Uwzględnienie tych elementów w Planie na 2026 r. będzie wyrazem konsekwencji polskiej polityki rozwojowej, solidarności z partnerami oraz realnym wkładem w odporność demokratyczną regionu.	potencjału gruzińskich organizacji obywatelskich, w tym lokalnych inicjatyw, aby mogły skutecznie funkcjonować mimo rosnącej presji i zawężającej się przestrzeni dla działań społecznych.	
7	Sustainable Tomorrow Foundation	WYBRANE KRAJE PARTNERSTWA WSCHODNIEGO	W dokumencie nie jest wymieniona Gruzja, lub chociażby wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji. Sytuacja w Gruzji po wyborach parlamentarnych w październiku 2024 r. gwałtownie się pogorszyła: widać regres demokratyczny, ograniczanie wolności obywatelskich oraz nasilone działania przeciw organizacjom pozarządowym i niezależnym mediom. W 2024 r. przyjęto rozwiązania prawne inspirowane modelami z państw autorytarnych (m.in. ustawy o tzw. „agentach zagranicznych”), które w praktyce utrudniają działalność organizacji obywatelskich i niezależnego dziennikarstwa. Równolegle trwają demonstracje, a protestujący oraz dziennikarze relacjonujący wydarzenia doświadczają kar, przemocy i represji. W tej sytuacji wycofanie wsparcia w ramach polskiej współpracy rozwojowej byłoby błędem strategicznym i wizerunkowym. Polska przez lata inwestowała w społeczeństwo obywatelskie w Gruzji, wspierając proeuropejskie aspiracje obywateli, NGO	Wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji W 2026 roku realizowane będzie wsparcie dla Gruzji w obszarze rozwoju i ochrony społeczeństwa obywatelskiego. Pomoc obejmie inicjatywy służące obronie praw człowieka oraz poszanowaniu podstawowych wolności. Priorytetowo traktowane będą osoby doświadczające represji politycznych – wraz z rodzinami i najbliższym otoczeniem – które potrzebują wsparcia prawnego, psychologicznego oraz socjalnego. Równolegle przewidziane jest wsparcie dla niezależnych mediów i działań zwiększających dostęp obywateli do wiarygodnych informacji:	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 1

			i niezależnych mediów. Nagłe ograniczenie działań podważyłoby wiarygodność Polski oraz osłabiłoby bezpieczeństwo i odporność środowisk dzielących wartości demokratyczne, które dziś ponoszą osobiste konsekwencje swojej aktywności. Uwzględnienie tych elementów w Planie na 2026 r. będzie wyrazem konsekwencji polskiej polityki rozwojowej, solidarności z partnerami oraz realnym wkładem w odporność demokratyczną regionu.	przeciwdziałających dezinformacji oraz wzmacniających bezpieczeństwo dziennikarzy. Ważnym elementem programu będzie także wzmacnianie potencjału gruzińskich organizacji obywatelskich, w tym lokalnych inicjatyw, aby mogły skutecznie funkcjonować mimo rosnącej presji i zawężającej się przestrzeni dla działań społecznych.	
8	Fundacja ADRA Polska	Rozdział I. „Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej”, po akapicie zaczynającym się od „Plan zawiera również informacje na temat wielostronnego wymiaru współpracy rozwojowej Polski...”. (nowy akapit)	W części dotyczącej priorytetów geograficznych dominują odniesienia do administracji, organizacji międzynarodowych i instrumentów finansowych, natomiast mało wyeksponowana jest rola lokalnych organizacji społeczeństwa obywatelskiego i społeczności, mimo że to one są kluczowe dla trwałości rezultatów i lokalnego przywództwa. Dodanie zapisu o współpracy z lokalnymi partnerami oraz o zasadzie „local ownership” wzmacnia zgodność Planu z podejściem OECD DAC i dobrymi praktykami UE, a jednocześnie pokazuje, że Polska nie jest wyłącznie „dawcą projektów”, ale wspiera lokalne struktury i podmiotowość społeczności. W szczególności, że potrzebują one wsparcia.	„Realizacja działań w krajach priorytetowych oraz innych krajach aktywności Polskiej pomocy będzie prowadzona we współpracy z lokalnymi i międzynarodowymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, jednostkami samorządu terytorialnego oraz partnerami społecznymi. Plan zakłada dążenie do zwiększania udziału organizacji pozarządowych w projektowaniu, wdrażaniu i monitorowaniu działań, z poszanowaniem zasady lokalnego przywództwa (local ownership) i budowania trwałej zdolności instytucjonalnej partnerów w krajach rozwijających się.”	Uwaga nieuwzględniona O zaangażowaniu partnerów społecznych we współpracę rozwojową mówi Rozdział XI ust. B.
9	Fundacja ADRA Polska	Rozdział II. „Priorytety przekrojowe polskiej	Obecny zapis ogranicza się formalnie do równości kobiet i mężczyzn, chociaż w	„Jako priorytet przekrojowy przyjmuje się również równość	Uwaga nieuwzględniona

		współpracy rozwojowej”, po pierwszym zdaniu akapitu: „Działania rozwojowe powinny uwzględniać priorytety przekrojowe – równość szans kobiet i mężczyzn oraz ochrona klimatu.” (Nowy akapit)	innych fragmentach Planu pojawiają się grupy szczególnie narażone na wykluczenie (osoby z niepełnosprawnościami, uchodźcy, dzieci, mniejszości). Rozszerzenie priorytetu przekrojowego na szersze rozumienie równości szans i niedyskryminacji poprawia spójność dokumentu, lepiej odzwierciedla rzeczywiste wyzwania w krajach partnerskich oraz wzmacnia zgodność z Agendą 2030.	szans i niedyskryminację wszystkich grup narażonych na wykluczenie, w tym osób z niepełnosprawnościami, dzieci, osób starszych, osób z mniejszości etnicznych, religijnych i językowych, społeczności migranckich oraz innych grup defaworyzowanych. Projekty finansowane z Polskiej pomocy powinny identyfikować bariery w dostępie do usług oraz przewidywać działania zmniejszające ryzyko wykluczenia i przemocy, w tym przemocy ze względu na płeć.”	Zgodnie z zapisami Wieloletniego programu współpracy rozwojowej 2021–2030 „Solidarność dla rozwoju” „priorytetami przekrojowymi programu będą: działania na rzecz klimatu i równouprawnienie kobiet i mężczyzn.”
10	Fundacja ADRA Polska	Rozdział II. „Priorytety przekrojowe...”, po wypunktowaniu obowiązków podmiotów realizujących działania (lista zaczynająca się od „respektować zasady równych szans i równego traktowania;”). (Nowy podpunkt w liście)	Lista obowiązków dla podmiotów wdrażających mówi głównie o równości szans i ochronie klimatu, ale nie obejmuje standardów ochrony beneficjentów (protection) ani odpowiedzialności wobec osób korzystających z pomocy (accountability to affected populations). To obecnie jeden z kluczowych wymogów w systemie ONZ i u wielu donorów. Dodanie odniesienia do AAP, mechanizmów skargowych i „zero tolerancji” dla nadużyć nie tylko zwiększa bezpieczeństwo beneficjentów, ale też czytelnie sygnalizuje, jakich standardów oczekuje MSZ od partnerów. Warto w tym miejscu zastanowić się nad wymogiem stosowania „ustawy Kamilkowej”, rekomendacje albo wręcz przymuszenie do przeprowadzenia szkoleń dla personelu, w tym personelu	„• uwzględniać zasadę odpowiedzialności wobec odbiorców pomocy (accountability to affected populations), w tym zapewniać dostępne mechanizmy zgłaszania skarg i wniosków oraz reagowania na nie, z poszanowaniem bezpieczeństwa, godności i poufności osób korzystających ze wsparcia; • stosować politykę ‘zero tolerancji’ wobec nadużyć i wykorzystywania, w tym przemocy seksualnej i nadużyć w relacjach władzy oraz zapobiegać sytuacjom konfliktu interesów przy udzielaniu pomocy.”	Uwaga nieuwzględniona Plan jest ramowym dokumentem dot. ogólnych założeń współpracy rozwojowej i nie zawiera zapisów dot. wymogów stawianych dotacjobiorcom. Wymogi te są formułowane w regulaminach konkursów.

			lokalnego z ochrony małoletnich. Pokaże to lokalnym społeczności poziom odpowiedzialności polskich partnerów, ale również będzie miało czynny wpływ na poszerzanie standardów pracy w sektorze, a w szczególności pracy z nieletnimi czy kontroli zachowania lokalnego zespołu. Budowanie standardów oraz jakości i zaufania.		
11	Fundacja ADRA Polska	Rozdział III. „Pomoc humanitarna”, po wyliczeniu form udzielania pomocy humanitarnej (punkty a–d). (nowe zdanie w tym samym punkcie)	Plan rozdziela opis działań humanitarnych i rozwojowych, ale niewiele mówi o ich komplementarności, mimo że w praktyce często działają w tych samych krajach (Ukraina, Bliski Wschód, Afryka Subsaharyjska). Zgodnie z aktualnymi trendami OECD i UE, donatorzy podkreślają znaczenie łączenia pomocy humanitarnej, rozwoju i pokoju (HDPN). Zapis o dążeniu do „peace nexus” pokazuje, że Polska świadomie planuje ciągłość wsparcia od ratowania życia po wzmacnianie lokalnych systemów i budowanie odporności społeczności.	„Przy planowaniu i realizacji działań humanitarnych dążyć się będzie do zapewnienia ich spójności z działaniami rozwojowymi i pokojowymi (humanitarian–development–peace nexus). Projekty humanitarne, w miarę uwarunkowań kontekstowych, będą projektowane tak, aby przyczyniać się do wzmacniania lokalnych systemów usług społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych oraz do budowania odporności społeczności lokalnych, z wykorzystaniem potencjału organizacji społeczeństwa obywatelskiego w krajach dotkniętych kryzysem.”	Uwaga uwzględniona Dodano nowe zdanie w Rozdziale III. „Pomoc humanitarna”, przed wyliczeniem form udzielania pomocy humanitarnej: „Działania Polskiej pomocy będą, w miarę możliwości, realizowane zgodnie z podejściem zakładającym spójność i uzupełnianie się działań humanitarnych, rozwojowych i budowania pokoju”.
12	Fundacja ADRA Polska	Rozdział IV. „Edukacja globalna”, po zdaniu: „Jej głównym celem jest przygotowanie do stawiania czoła wyzwaniom dotyczącym całej ludzkości.” (Nowy –	Obecny opis edukacji globalnej koncentruje się na celu ogólnym, ale nie precyzuje modelu wsparcia: czy będą to pojedyncze projekty, czy programowe, wieloletnie podejście nastawione na zmianę systemową. Praktyka pokazuje, że rozproszone, krótkie projekty mają ograniczony wpływ na system edukacji i	„Wspierane będą w szczególności programy edukacji globalnej o charakterze wieloletnim, realizowane w partnerstwie organizacji pozarządowych, szkół, samorządów, uczelni oraz innych instytucji edukacyjnych,	Uwaga częściowo uwzględniona W konkursie priorytetem będą projekty realizowane we współpracy z instytucjami edukacyjnymi, kulturalnymi, szkołami,

		dopisanie w akapicie z definicją)	świadomość społeczna. Wskazanie na programowość, partnerstwa i sieciowanie wpisuje się w długofalowy charakter Polskiej pomocy i ułatwia budowanie trwałych efektów w szkołach i instytucjach.	nastawione na systemową zmianę praktyk edukacyjnych, rozwój kompetencji nauczycieli i edukatorów oraz budowanie trwałych sieci współpracy na poziomie krajowym i europejskim."	organizacjami młodzieżowymi, dziennikarzami lub liderami opinii.
13	Fundacja ADRA Polska	Ten sam rozdział, po zdaniu: „W 2026 roku przewiduje się ogłoszenie konkursu 'Edukacja globalna 2026', realizowane będą także trzecie moduły projektów edukacji globalnej wyróżnionych w konkursie 'Edukacja globalna 2024'." (nowe zdanie)	Zapowiedź konkursu na 2026 r. nie mówi, jakie typy projektów będą preferowane. W praktyce NGO planujące działania edukacyjne potrzebują sygnału, że premiowane będą projekty modułowe i partnerstwa, a nie tylko jednoroczne działania. Wyraźne wskazanie tego w Planie wzmacnia przewidywalność, zmniejsza rozdrobnienie projektów i ułatwia budowanie trwałych sieci i programów.	„Konstrukcja konkursu 'Edukacja globalna 2026' będzie premiowała projekty modułowe o charakterze wieloletnim oraz partnerstwa konsorcjalne, zapewniające skalowalność i trwałość rezultatów, w tym rozwój krajowych i regionalnych sieci edukacji globalnej."	Uwaga częściowo uwzględniona Jak w pkt 12
14	Fundacja ADRA Polska	Rozdział XI.B. „Projekty realizowane za pośrednictwem organizacji pozarządowych, jednostek samorządu terytorialnego, szkół wyższych, instytutów badawczych i Polskiej Akademii Nauk” – po pierwszym akapicie opisującym rolę partnerów społecznych. (nowy akapit)	Rozdział XI.B opisuje katalog podmiotów uprawnionych, ale nie wskazuje kierunku politycznego dotyczącego wzmacniania roli NGO w systemie Polskiej pomocy, choć w praktyce to właśnie one realizują dużą część projektów w krajach partnerskich i mają kluczowe doświadczenie terenowe. Wprowadzenie zapisu o dążeniu do zwiększania udziału organizacji pozarządowych (szczególnie w krajach priorytetowych) wzmacnia spójność z wcześniejszymi celami Planu i daje jasny sygnał co do roli sektora obywatelskiego.	„Ministerstwo Spraw Zagranicznych będzie dążyć do stopniowego zwiększania udziału projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe, w tym w formule partnerstw międzynarodowych i konsorcjów, szczególnie w krajach priorytetowych Polskiej pomocy. Wsparcie otrzymają w pierwszej kolejności projekty przyczyniające się do budowy trwałych lokalnych systemów wsparcia społecznego, integracji społeczności zagrożonych wykluczeniem oraz wzmocnienia potencjału	Uwaga nieuwzględniona Narzędzia i formy polskiej współpracy rozwojowej, w tym w ramach współpracy dwustronnej i wielostronnej, są wobec siebie komplementarne, co ma na celu dążenie do zwiększenia efektywności działań. MSZ wykorzystuje potencjał sektora pozarządowego we współpracy rozwojowej, w tym w formule partnerstw międzynarodowych NGOs,

				instytucjonalnego lokalnych organizacji społeczeństwa obywatelskiego."	m.in. poprzez organizację konkursów dotacyjnych .
15	Fundacja ADRA Polska	Rozdział XI.B, po akapicie zaczynającym się od „W roku 2026 przewiduje się ogłoszenie konkursów: ‘Polska pomoc rozwojowa 2026’, ‘Pomoc humanitarna 2026’ oraz ‘Edukacja globalna 2026.’” (nowe treści do tekstu)	Plan zapowiada kontynuację konkursów, ale nie odnosi się do horyzontu czasowego projektów. Krótkie, roczne interwencje są mało skuteczne w kontekście zmian systemowych, odbudowy instytucji i budowy potencjału lokalnych partnerów (np. w Ukrainie, Afryce Subsaharyjskiej). Wprowadzenie preferencji dla projektów modułowych/wieloletnich zwiększa jakość i przewidywalność działań, a także ułatwia sensowne planowanie po stronie NGO i partnerów lokalnych.	„Konkurs ‘Polska pomoc rozwojowa 2026’ oraz pozostałe konkursy będą w miarę dostępnych środków umożliwiać realizację projektów w formule modułów wieloletnich, zapewniających ciągłość i trwałość działań w krajach partnerskich. W kryteriach oceny projektów premiowane będą: 1. oparcie działań na długofalowych strategiach lokalnych partnerów i władz, 2. budowanie trwałej zdolności instytucjonalnej organizacji lokalnych, 3. opracowanie realistycznych planów kontynuacji rezultatów po zakończeniu finansowania ze środków Polskiej pomocy."	Uwaga nieuwzględniona Plan jest ramowym dokumentem dot. ogólnych założeń współpracy rozwojowej a nie szczegółowym katalogiem wytycznych w konkursach dotacyjnych dla organizacji pozarządowych. Zadaniem Planu jest wskazywanie kierunków i priorytetów Polskiej pomocy, zaś szczegółowe kwestie dot. konkursów dotacyjnych są regulowane w regulaminach ww. konkursów.
16	Fundacja ADRA Polska	Rozdział XII. „Środki finansowe przeznaczone na współpracę rozwojową”, po zdaniu: „Fundusze mogą być również przeznaczone na działania humanitarne w innych państwach oraz na edukację globalną.” (nowe zadania)	W Planie opisano ogólnie przeznaczenie środków, ale nie przewidziano jasno możliwości wykorzystania części budżetu na pilotaże, innowacje oraz szybkie reagowanie na nowe potrzeby (np. nagłe zmiany sytuacji politycznej czy kryzysy klimatyczne). Wprowadzenie zapisu o możliwości wykorzystania części rezerwy na innowacyjne działania i szybkie reagowanie szczególnie z udziałem NGO zwiększa elastyczność Polskiej pomocy i pozwala szybciej testować nowe rozwiązania, bez konieczności każdorazowego projektowania dużych	„Część środków w ramach rezerwy celowej może zostać przeznaczona na realizację pilotażowych działań innowacyjnych oraz szybkiego reagowania na pojawiające się potrzeby w krajach priorytetowych i innych krajach aktywności Polskiej pomocy. Działania te będą mogły być realizowane w szczególności przez organizacje pozarządowe, samorządy oraz instytucje edukacyjne, wykazujące się	Uwaga nieuwzględniona Środki z rezerwy celowej, zgodnie z załącznikiem II, nie są przeznaczone na działania prowadzone przez NGO, a na działania administracji publicznej, w tym stypendia i projekty. Zakres tematyczny projektów został wskazany w cz. XI.

			programów.	udokumentowanym doświadczeniem w danym kraju lub sektorze.”	
17	Fundacja ADRA Polska		Szkoda, że w priorytetach nie znalazła się Syria, której sytuacja w obecnej sytuacji geopolitycznej jest zbliżona do Libanu i o wiele bezpieczniejsza niż Palestyna.		Uwaga nieuwzględniona Zgodnie z zapisami w cz. III Planu wsparcie dla Syrii będzie uwzględnione w ramach działań pomocy humanitarnej, w tym poprzez włączenie do konkursu humanitarnego oraz poprzez wpłaty dobrowolne do organizacji międzynarodowych.
18	Fundacja ADRA Polska		1. Jasność priorytetów vs. elastyczność reagowania kryzysowego. Plan bardzo wyraźnie wskazuje listę krajów priorytetowych (Ukraina, Mołdawia, Palestyna, Liban, Kenia, Tanzania) oraz zapowiada „wyjście” z Etiopii i Senegalu przy jednoczesnym dokończeniu już rozpoczętych modułów projektów. Sugestia: W dokumentacji konkursowej warto doprecyzować, w jaki sposób priorytety geograficzne łączą się z możliwością finansowania działań w innych krajach ODA (np. powiązanych z migracją – szczególnie w rejonach graniczących z aktywnymi kryzysami humanitarnymi, wojnami, które mogą eskalować powodując wzrost zjawisk migracyjnych, uchodźczych czy kryzysów humanitarnych, szlakami uchodźczymi, diasporą w Polsce), zwłaszcza że Plan dopuszcza pomoc humanitarną i projekty	Rozdział I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej, akapit zaczynający się od: „Polska pomoc rozwojowa w 2026 roku będzie realizowana na rzecz krajów priorytetowych...” (str. 4). Propozycja zapisu: Po zdaniu: „Rok 2026 będzie ostatnim rokiem wsparcia Etiopii i Senegalu jako krajów priorytetowych Polskiej pomocy.” dopisać zdanie lub akapit: „Poza wskazanymi krajami priorytetowymi, Polska pomoc rozwojowa może być kierowana również do innych państw znajdujących się na liście beneficjentów Oficjalnej Pomocy Rozwojowej DAC	Uwaga częściowo uwzględniona Po zdaniu: „Rok 2026 będzie ostatnim rokiem wsparcia Etiopii i Senegalu jako krajów priorytetowych Polskiej pomocy.” dopisane zostanie zdanie: „Poza wskazanymi krajami priorytetowymi, Polska pomoc rozwojowa może być kierowana również do innych państw znajdujących się na liście beneficjentów Oficjalnej Pomocy Rozwojowej DAC OECD. W przypadku takich krajów Polska pomoc może finansować m.in. działania humanitarne, projekty

			placówek w szerszym katalogu państw rozwijających się.	OECD, w szczególności poprzez działania humanitarne, projekty realizowane przez polskie placówki zagraniczne, politykę stypendialną oraz działania z zakresu edukacji globalnej. Zakres i formy takiego wsparcia zostaną doprecyzowane w dokumentacji konkursów 'Polska pomoc rozwojowa 2026' oraz 'Pomoc humanitarna 2026' oraz w wytycznych dla projektów realizowanych przez administrację rządową i polskie placówki dyplomatyczne."	realizowane przez polskie placówki zagraniczne i politykę stypendialną."
19	Fundacja ADRA Polska		2. Ukraina i Mołdawia Silne skoncentrowanie środków na Ukrainie i Mołdawii jest spójne z polską polityką zagraniczną i procesami akcesyjnymi do UE. Sugestie: Ukraina: W kryteriach konkursu warto docenić projekty, które łączą komponent krajowy i zagraniczny (np. wsparcie samorządów ukraińskich powiązane ze współpracą z jednostkami samorządu terytorialnego w Polsce, pracującymi z uchodźcami). Warto rozważyć również wprowadzenie osobnej grupy preferencji dla projektów dotyczących długofalowej integracji i reintegracji (np. weterani, osoby z niepełnosprawnością, dzieci z doświadczeniem traumy) tak, aby środki nie koncentrowały się jedynie na twardej infrastrukturze, ale także łączyły działania oparte na odbudowie kapitału	Rozdział I, sekcja „Mołdawia”, akapit ogólny zaczynający się od „Kluczowym obszarem polskiej współpracy rozwojowej z Mołdawią...” (str. 7). Propozycja zapisu: Na końcu akapitu: „Wspieranie integracji europejskiej i transformacji państwa mołdawskiego, jak również wzmacnianie jego odporności w obliczu wyzwań politycznych, społecznych i gospodarczych, będą istotnym elementem działań Polskiej pomocy.” zdanie: „W tym kontekście wspierane będą również działania na rzecz wzmacniania odporności społecznej, w tym rozwój niezależnych mediów,	Uwaga nieuwzględniona Fragment dot. integracji europejskiej Ukrainy i Mołdawii już znajduje się we Wstępie na str. 3 Planu. Natomiast kwestie związane z walką z dezinformacją są realizowane za pomocą działań Ministerstwa SZ innego typu niż współpraca rozwojowa.

			społecznego i zdrowia psychicznego. Mołdawia: Warto wzmocnić w tekście Planu odporność na dezinformację i wzmocnienie społeczeństwa obywatelskiego, skoro w Planie jest mowa o wyzwaniach politycznych i społecznych natomiast przy projektach związanych z przedsiębiorczością można zaakcentować szczególną uwagę dla obszarów wiejskich i mniejszych miejscowości, gdzie bariery rozwoju są większe.	organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz programów edukacji obywatelskiej, ukierunkowanych na budowanie zaufania społecznego, przeciwdziałanie dezinformacji i zwiększanie udziału obywateli w procesach decyzyjnych."	
20	Fundacja ADRA Polska		3. Bliski Wschód (powiązanie projektów rozwojowych z humanitarnymi) Plan zakłada kontynuację wsparcia dla Palestyny i Libanu, zarówno w wymiarze rozwojowym, jak i humanitarnym. Sugestia: Warto podkreślić, że w regionach chronicznego kryzysu (Palestyna, Liban) pożądane są projekty „triple nexus” (humanitarian–development–peace) łączące działania doraźne, odbudowę usług, wzmacnianie lokalnych instytucji, ale również budowanie odporności ekonomicznej czy edukacyjnej, które w dłuższej perspektywie pozwolą lokalnym społecznościom poprawiać swoje warunki życia i zmniejszać nowe ryzyka konfliktów. Wydaje się, że również można rozważyć doprecyzowanie, w jakim trybie możliwe jest szybkie przesuwanie akcentu geograficznego (np. w przypadku nagłego	Rozdział I, sekcja „Bliski Wschód”, akapit ogólny (str. 8): od zdania „Wywołany wojną pomiędzy Izraelem a Hamasem kryzys humanitarny...” do „...będą jednym z elementów starań na rzecz stabilizacji i pokoju na Bliskim Wschodzie.” Propozycja zapisu: Po zdaniu: „Działania podejmowane w ramach Polskiej pomocy będą jednym z elementów starań na rzecz stabilizacji i pokoju na Bliskim Wschodzie.” zdanie: „Przy planowaniu wsparcia dla regionu Polska będzie dążyć do łączenia interwencji humanitarnych, rozwojowych i pokojowych (podejście ‘triple nexus’) tak, aby działania doraźne przyczyniały się do	Uwaga uwzględniona Jak w pkt 11

			zaostrenia konfliktu) bez konieczności zmiany całego Planu, co jest istotne zwłaszcza dla NGO prowadzących działania w kilku krajach równolegle w danym regionie.	wzmacniania lokalnych systemów usług społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych, instytucji publicznych oraz odporności społeczności lokalnych.”	
21	Fundacja ADRA Polska		4. Afryka Subsaharyjska (płynne przejście od „zamykanych” do „nowych” priorytetów) W Afryce Subsaharyjskiej priorytet mają Kenia i Tanzania, przy jednoczesnym wygaszeniu statusu Etiopii i Senegalu jako krajów priorytetowych, z dokończeniem III modułów projektów. Sugestie: Można wskazać bardziej wyraźnie kryteria wyboru nowych krajów priorytetowych (np. powiązanie z unijnymi inicjatywami typu Global Gateway, znaczenie danego kraju w kontekście bezpieczeństwa czy migracji również dla bezpieczeństwa Polski). Warto zaangażować partnerów realizujących projekty Polskiej pomocy do opracowywania mechanizmów „miękkiego wyjścia” z krajów tracących status priorytetowych jak Etiopia i Senegal np. poprzez premiowanie projektów budujących trwałe lokalne partnerstwa, transfer odpowiedzialności na organizacje krajowe i stopniowe przekazywanie infrastruktury. Można również zachęcić wnioskodawców do składania projektów regionalnych (np. ponadgraniczne działania w zakresie bezpieczeństwa	Rozdział I, sekcja „Afryka Subsaharyjska”, akapit ogólny (str. 11) zaczynający się od „W 2026 r. priorytetowym obszarem polskiej współpracy rozwojowej z krajami Afryki Subsaharyjskiej...” Propozycja zapisu: Na końcu akapitu ogólnego (po zdaniu o wsparciu bezpieczeństwa publicznego i służb ratowniczych) dodać: „W miarę możliwości wspierane będą również inicjatywy o charakterze regionalnym, obejmujące co najmniej dwa państwa Afryki Subsaharyjskiej, w szczególności w obszarach bezpieczeństwa żywnościowego, zmian klimatu, migracji oraz rozwoju lokalnych usług społecznych.”	Uwaga nieuwzględniona Zgodnie z zapisami Wieloletniego programu Polska pomoc jest udzielana konkretnym państwom, a nie regionom. Wspomniane inicjatywy dotyczące bezpieczeństwa żywnościowego, zmian klimatu, migracji oraz rozwoju lokalnych usług społecznych są realizowane w ramach innych mechanizmów, w tym m.in. pomocy humanitarnej czy współpracy wielostronnej, a działanie na rzecz ochrony klimatu jest priorytetem przekrojowym polskiej współpracy rozwojowej. Kryteria wyboru krajów priorytetowych Polskiej pomocy są szczegółowo określone w Wieloletnim programie i nie ma uzasadnienia wskazywanie dodatkowych kryteriów w

			żywnościowego, klimatu czy migracji), tam gdzie problemy nie kończą się na granicy państwa jak np. Liban czy Syria.		Planie.
22	Fundacja ADRA Polska		Etiopia i Senegal: Propozycje: Rozdział I, akapit: „Rok 2026 będzie ostatnim rokiem wsparcia Etiopii i Senegalu jako krajów priorytetowych...” (str. 13).	Po zdaniu: „W roku 2026 wsparcie rozwojowe dla Etiopii i Senegalu skoncentruje się na finansowaniu III modułów projektów wyróżnionych w konkursie ‘Polska pomoc 2024’, wdrażaniu projektów placówek oraz programach stypendialnych.” zdanie: „Na etapie realizacji III modułów oraz projektów placówek szczególny nacisk zostanie położony na zapewnienie trwałości rezultatów oraz stopniowe przekazywanie odpowiedzialności i kompetencji lokalnym instytucjom publicznym i organizacjom społeczeństwa obywatelskiego, tak aby zakończenie priorytetowego wsparcia nie prowadziło do przerwania kluczowych usług na rzecz ludności.”	Uwaga nieuwzględniona Szczegóły dotyczące podejmowanych działań w ramach ostatnich modułów projektów w Etiopii i Senegalu będą ustalane indywidualnie na etapie podpisywania umów. Nieobecność na liście krajów priorytetowych Etiopii i Senegalu nie oznacza rezygnacji z realizowania projektów placówek w tych krajach.
23	Fundacja ADRA Polska		5. Spójność priorytetów geograficznych z innymi instrumentami (stypendia, projekty placówek, misje). Plan przewiduje możliwość prowadzenia polityki stypendialnej wobec dużej liczby	Rozdział XI.B „Projekty realizowane za pośrednictwem organizacji pozarządowych...”, akapit o polityce stypendialnej i ofercie krajów (str. 19–20).	Uwaga nieuwzględniona Zarówno w przypadku podrozdziałów dotyczących projektów placówek jak i

			krajów (m.in. Albania, Armenia, Gruzja, Filipiny, Indie, Rwanda, Nigeria, Uzbekistan), wykraczającą poza listę krajów priorytetowych, oraz duży udział projektów placówek dyplomatycznych w innych państwach DAC. Sugestie: W opisie priorytetów geograficznych warto czytelniej powiązać listę priorytetową z innymi narzędziami (stypendia, projekty placówek, współpraca z Milenijnymi Celami Rozwoju), tak aby odbiorcy Planu rozumieli, że nie oznacza to całkowitego wykluczenia innych państw z polskiej współpracy rozwojowej; W tym kontekście warto rozważyć wprowadzenie prostego podziału: a) „kraje priorytetowe – koncentracja środków i obecności”, b) „kraje strategicznej obecności : stypendia, działania placówek, współpraca wielostronna”. Taki podział pozwoli partnerom planowanie strategii geograficznych.	Po akapicie dotyczącym polityki stypendialnej i liście krajów objętych ofertą (po przypisie z listą państw): „Zakres geograficzny polityki stypendialnej oraz innych działań realizowanych z udziałem organizacji pozarządowych, jednostek samorządu terytorialnego, szkół wyższych i instytutów badawczych wykracza poza katalog krajów priorytetowych Polskiej pomocy. Odzwierciedla to dwupoziomowy charakter systemu: koncentrację środków i programów rozwojowych w krajach priorytetowych oraz utrzymywanie szerszej obecności Polski w innych krajach partnerskich poprzez działania o mniejszej skali, w tym stypendia, projekty placówek dyplomatycznych oraz współpracę wielostronną.”	stypendiów, jasno wskazano, że kraje priorytetowe nie będą jedynymi. Tworzenie dodatkowej kategorii krajów partnerskich w ramach współpracy rozwojowej nie jest uzasadnione. Zgodnie z założeniami Planu współpracy rozwojowej w 2026 r. Polska prowadzi działania rozwojowe w krajach priorytetowych oraz w innych krajach wskazanych przez MSZ i znajdujących się na liście beneficjentów oficjalnej pomocy rozwojowej DAC OECD.
24	Fundacja ADRA Polska		6. Rekomendacje horyzontalne dla zapisów o priorytetach geograficznych Włączenie perspektywy migracyjnej. Priorytety geograficzne warto powiązać explicite z korytarzami migracyjnymi do Polski i UE (np. Syria–Liban–Polska, Ukraina–Polska, Afryka Subsaharyjska–Europa), w tym z polityką dobrowolnych powrotów i reintegracji, co może być ważne w kontekście bezpieczeństwa Polski.	Rozdział XI.A, zdania o wspieraniu krajów rozwijających się, w szczególności w obszarze zarządzania nieregularną migracją i dobrowolnymi powrotami (str. 19). Na końcu akapitu w XI.A (po zdaniu o współpracy z IOM i UNHCR) dodać: „Przy planowaniu działań w	Uwaga nieuwzględniona Obecny zapis w Planie jest wystarczający. Działania w obszarze migracji będą mogły być realizowane przez odpowiednie organy administracji rządowej, zgodnie z priorytetami RP w tym obszarze zdefiniowanymi w innych

			Uwzględnienie istniejącej obecności polskich i lokalnych NGO w dokumentacji konkursowej wskazując, że dojrzałe działające partnerstwa lokalne i wieloletnia obecność organizacji będą jednym z argumentów przy wyborze projektów, ale można również rozważyć budowanie partnerstw wśród polskich NGO przy aplikowaniu na konkursy Polskiej pomocy, co znacząco wpłynie na budowanie potencjału „międzynarodowego” wśród organizacji, które nie mają możliwości aplikowania na konkursy, bo nie mają doświadczenia czy dostatecznego know-how. Takie zapisy mogą być zawarte w punktacji konkursowej.	obszarze migracji Polska będzie brała pod uwagę powiązania pomiędzy krajami priorytetowymi Polskiej pomocy a głównymi korytarzami migracyjnymi do Polski i Unii Europejskiej, tak aby projekty wspierające zarządzanie migracją, dobrowolne powroty i reintegrację były spójne z priorytetami geograficznymi oraz przyczyniały się do budowy stabilnego sąsiedztwa UE.”	strategiach rządowych.
25	Fundacja ADRA Polska		7. Mechanizm rewizji priorytetów. W programach wieloletnich ważną rolę odgrywa mechanizm rewizji priorytetów, ale również sytuacji i warunków dla wdrażania działań projektowych. W Planie lub dokumentach konkursowych można wskazać ramowe zasady, w jakich sytuacjach i w jakim trybie priorytety geograficzne mogą być aktualizowane (np. po przeglądach DAC, znaczących zmianach geopolitycznych, dużych kryzysach humanitarnych itp.).	Wstęp (Rozdział I), fragment o elastycznym reagowaniu na pogorszenie sytuacji bezpieczeństwa i możliwości wyłączenia krajów z procedur konkursowych (str. 20). Po zdaniu: „Ministerstwo Spraw Zagranicznych zastrzega możliwość wyłączenia z procedur konkursowych krajów w przypadku szczególnie istotnego pogorszenia sytuacji bezpieczeństwa.” dodać zdanie: „W przypadku trwałej zmiany uwarunkowań politycznych, społecznych lub humanitarnych, priorytety geograficzne Polskiej pomocy mogą podlegać	Uwaga nieuwzględniona Nie ma potrzeby dodawania informacji o możliwości przeglądu i aktualizacji priorytetów. Taka możliwość wynika bezpośrednio z Wieloletniego programu współpracy rozwojowej na lata 2021- 2030. ”

				przeglądowi i aktualizacji, przy uwzględnieniu rekomendacji DAC OECD, unijnych przeglądów polityki zewnętrznej oraz doświadczeń z realizacji projektów w krajach partnerskich."	
26	Fundacja Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej	III. Pomoc humanitarna	Rekomendujemy dodanie Sudanu Południowego jako kraju, w którym realizowane będą działania z zakresu pomocy humanitarnej, jako że jest to kraj, do którego ucieka najwięcej uchodźców (głównie kobiet i dzieci) z Sudanu. Dwie polskie organizacje humanitarne prowadzą od lat działania w Południowym Sudanie, co nie jest prawdą w przypadku Sudanu. Południowy Sudan ma też lepszą sytuację bezpieczeństwa i możliwości wsparcia przez Ambasadę RP.	w szczególności na rzecz Libanu, Syrii, Palestyny, Sudanu i Sudanu Południowego // Alternatywnie: w szczególności na rzecz Libanu, Syrii, Palestyny i Sudanu, a także uchodźców sudańskich w sąsiednich krajach.	Uwaga nieuwzględniona W cz. III wskazano kraje (Ukraina, Liban, Syria, Palestyna i Sudan) objęte w pierwszej kolejności działaniami pomocy humanitarnej. Rozszerzanie tej listy o inne kryzysy humanitarne będzie możliwe w miarę możliwości finansowych – kanałem wsparcia będą wpłaty dobrowolne. Zgodnie z zapisami w Planie konkurs humanitarny będzie dotyczył Ukrainy i Bliskiego Wschodu.
27	Fundacja Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej	I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej Sekcja: Tanzania 3. Zdrowie (CZR 3)	W oparciu o doświadczenia pracy i koordynację z władzami tanzańskimi w zakresie ich długoletnich planów, rekomendujemy rozszerzenie zapisów o wsparcie placówek referencyjnych i regionalnych, medycyny ratunkowej, a także wzmocnienie działalności szkoleniowej, zmierzającej do profesjonalizacji sektora.	a) poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej oraz usług społecznych, w tym budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury medycznej, sanitarnej, administracyjnej i szkoleniowej podmiotów leczniczych oraz podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego, ze szczególnym	Uwaga częściowo uwzględniona a) poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej oraz usług społecznych, w tym budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury medycznej, sanitarnej i administracyjnej podmiotów leczniczych oraz

				uwzględnieniem opieki okołoporodowej i medycyny ratunkowej/opieki przedszpitalnej; b) wsparcie systemu opieki zdrowotnej na poziomie podstawowym i referencyjnym, w szczególności dzieci, kobiet w ciąży i matek karmiących, oraz promocja zdrowego żywienia dzieci.	podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego, ze szczególnym uwzględnieniem opieki okołoporodowej i medycyny ratunkowej ; Uwzględniono propozycję zapisu ppkt b) zaproponowaną przez PCPM.
28	Fundacja Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej	I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej Sekcja: Tanzania	Proponujemy dodanie priorytetu "Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16)" jako priorytetu realizowanego w Tanzanii. W części ogólnej Plan odwołuje się bezpośrednio do realizacji Agendy 2030, w tym celu 16 – silne instytucje, jako jednego z priorytetów tematycznych polskiej współpracy rozwojowej. Skoro cel ten ma charakter horyzontalny w polskiej pomocy, jego uwzględnienie także w Tanzanii zwiększy spójność wdrażania Planu w całej grupie krajów priorytetowych. W tym samym regionie, w przypadku Kenii, przewidziano wyraźne działania z obszaru silnych instytucji, zwłaszcza w zakresie budowy potencjału administracji oraz systemów zarządzania kryzysowego. Wprowadzenie analogicznego priorytetu w Tanzanii zapewni regionalną spójność interwencji, a przede wszystkim pozwoli wykorzystać polskie doświadczenia instytucjonalne, które sprawdziły się już w sąsiednim	Dodanie punktu: 4. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16)	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 3

			kraju. W Tanzanii Plan przewiduje wsparcie w trzech obszarach: edukacji, przedsiębiorczości oraz zdrowia. Realizacja tych priorytetów wymaga jednak dobrze funkcjonujących instytucji: silnej administracji lokalnej, sprawnych mechanizmów koordynacji usług publicznych, zdolności zarządzania kryzysowego, transparentnych procedur współpracy z partnerami rozwojowymi. Dodanie priorytetu CZR 16 umożliwi wzmacnianie tych elementów i tym samym zwiększy efektywność działań w obszarach już wpisanych do Planu. We wstępie Plan podkreśla, że budowanie odporności państw i społeczeństw stanowi priorytet polskiej współpracy rozwojowej. W Tanzanii – kraju zmagającym się z częstymi klęskami naturalnymi, presją demograficzną i wyzwaniem infrastrukturalnymi – działania na rzecz silnych instytucji bezpośrednio wpisują się w ten cel i mogą poprawić stabilność realizowanych programów. Polska planuje w Afryce Subsaharyjskiej większe wykorzystanie narzędzi finansowych (FIWR, EFSD+, Global Gateway) w projektach infrastrukturalnych, cyfryzacji i budowy kompetencji. Skuteczne wdrażanie tego typu instrumentów wymaga rozwiniętych partnerstw instytucjonalnych po stronie		
--	--	--	---	--	--

			państwa-beneficjenta. Wzmocnienie administracji Tanzanii zwiększy jej zdolność do korzystania z tego typu instrumentów, co przełoży się na większą skalę i trwałość wsparcia.		
29	Fundacja Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej	I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej Sekcja: Ukraina 5. Zdrowie (CZR 3) podpunkt	Bazując na doświadczeniu w obszarze odbudowy i remontów, w tym tych dotyczących infrastruktury medycznej, sugerujemy usunięcie zapisu ograniczającego odbudowy/remonty jedynie do placówek medycznych zniszczonych na skutek działań wojennych. Odbudowa obiektów medycznych zniszczonych w wyniku wojny jest działaniem wymagającym znacznych nakładów finansowych, często przekraczających budżety projektów polskiej pomocy. Jednocześnie, potrzeby w zakresie remontów obiektów medycznych są bardzo duże na obszarze całej Ukrainy i dotyczy to szczególnie regionów, które przyjęły wielu uchodźców. Nakładają się na to ograniczenia budżetowe samorządów lokalnych spowodowanych stanem wojennym. Co więcej, remonty i modernizacje w zgodzie z obecnie obowiązującymi normami pozwalają dostosować placówki do potrzeb osób z niepełnosprawnością, w tym weteranów wojennych.	b) odbudowa i modernizacja infrastruktury medycznej, zniszczonej w wyniku działań wojennych.	Uwaga częściowo uwzględniona b) odbudowa i modernizacja infrastruktury medycznej, w szczególności tej zniszczonej w wyniku działań wojennych.
30	Fundacja Polskie Centrum Pomocy	I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy	Apelujemy o utrzymanie wsparcia Etiopii jako kraju priorytetowego Polskiej pomocy na kolejne lata. Kontynuacja wsparcia dla Etiopii ma	Przywrócenie Etiopii na listę krajów priorytetowych z zachowaniem priorytetów realizowanych w Planie	Uwaga nieuwzględniona Redukcja liczby krajów priorytetowych w Afryce

	Międzynarodowej	rozwojowej Sekcja: Afryka Subsaharyjska	głęboki sens oraz przynosi wymierne, potwierdzone rezultaty zarówno dla mieszkańców tego kraju, jak i dla budowania pozycji Polski jako odpowiedzialnego i skutecznego partnera w wymiarze międzynarodowym. Bez realizacji projektów polskiej pomocy w Etiopii niemożliwy będzie udział polskich organizacji pozarządowych w już zaakceptowanym programie realizowanym wraz z IOM w zakresie zewnętrznych aspektów migracji. PCPM oraz inne polskie organizacje konsekwentnie wspierają Etiopię w obszarach edukacji, dożywiania, zdrowia i reagowania kryzysowego. Polscy eksperci od lat wspierają rozwój instytucji państwowych Etiopii, jednocześnie odpowiadając na indywidualne potrzeby lokalnych społeczności. Etiopscy funkcjonariusze, ratownicy, lekarze i przedstawiciele administracji, z którymi polskie organizacje na co dzień współpracują, podkreślają wyjątkową wartość tego partnerstwa. Ciągły, wieloletni charakter działań buduje wiarygodność Polski jako partnera długoterminowego, a zarazem wzmacnia pozytywny odbiór zaangażowania humanitarnego naszego kraju. W szczególności uwydatniło się to po likwidacji USAID w	Współpracy Rozwojowej w poprzednich latach (CZR 16, CZR 4, CZR 8, CZR 3)	Subsaharyjskiej wynika m.in. z niesatysfakcjonującego wpływu na wzmocnienie bilateralnych relacji politycznych oraz braku perspektyw na zwiększenie środków finansowych na realizację projektów w tych krajach. Skoncentrowanie zasobów na mniejszej liczbie krajów priorytetowych przyczyni się do większej efektywności działań w ramach Polskiej pomocy.
--	-----------------	---	---	--	---

			2025 roku i wstrzymaniu większości projektów agencji w Etiopii. Etiopia jest jednym z państw o najwyższym wskaźniku przyrostu ludności. Przewiduje się, że do 2050 roku liczba mieszkańców wzrośnie z obecnych około 120-130 milionów do ponad 150 milionów. Tak dynamiczny przyrost ludności, w połączeniu z lokalnymi wyzwaniami gospodarczymi, zmianami klimatu oraz ograniczonym dostępem do usług publicznych, będzie w kolejnych latach zwiększał presję migracyjną na region i poza jego granice oraz potęgował ryzyko rozwoju niepokojów społecznych. Coraz więcej młodych osób poszukiwać będzie zatrudnienia i możliwości kształcenia. Inwestycje rozwojowe prowadzone na miejscu są więc jednym z najbardziej efektywnych sposobów wspierania stabilności społeczno-gospodarczej. Dalsze umacnianie etiopskich instytucji publicznych, systemu edukacji, usług medycznych i służb ratowniczych ma realny wpływ na możliwość utrzymania się lokalnych społeczności, tworzenie miejsc pracy i zwiększanie bezpieczeństwa mieszkańców. Wzmocnienie instytucjonalne państwa zwiększa jego odporność na kryzysy oraz zapewnia lepsze perspektywy dla młodej		
--	--	--	--	--	--

			populacji, stanowiąc jeden z najskuteczniejszych instrumentów działania u źródeł problemów. Przyczynia się także do zwiększenia stabilności ekonomicznej, co z kolei podnosi atrakcyjność kraju dla zagranicznych inwestorów. Etiopia znajduje się na liście priorytetowych odbiorców polskiej pomocy rozwojowej od 2004 roku. Polska przeznaczyła znaczne środki finansowe na projekty rozwojowe realizowane w tym kraju. Wycofanie Etiopii z listy krajów priorytetowych może oznaczać przerwanie niektórych procesów rozwoju systemowego. Utrzymanie ciągłości tej współpracy jest więc nie tylko decyzją strategiczną, ale także działaniem rozsądnym ekonomicznie. Podkreślić należy również decyzję Etiopii o otwarciu w ubiegłym roku bezpośredniego połączenia lotniczego między Addis Abebą a Warszawą, co było szeroko komentowane w etiopskich mediach jako wyraz otwartości na współpracę z Polską. To ważny, symboliczny gest, który umacnia wzajemne relacje i potwierdza, że Polska postrzegana jest jako stabilny partner zarówno przez państwo etiopskie, jak i lokalny sektor gospodarczy. Połączenie to zwiększa dostępność kraju oraz tworzy realne możliwości rozwoju		
--	--	--	---	--	--

			kontaktów handlowych i inwestycyjnych.		
31	Fundacja Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej	I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej Sekcja: Palestyna	1. Rekomendujemy uwzględnienia w konkursie 2026 priorytetu 4. Zdrowie (CZR 3): poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej oraz rehabilitacji, w tym budowa i modernizacja infrastruktury medycznej, sanitarnej i administracyjnej podmiotów leczniczych oraz podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego, z uwzględnieniem obsługi specjalistycznego sprzętu. System opieki zdrowotnej na Zachodnim Brzegu Jordanu mierzy się z poważnym kryzysem, pogłębianym przez ograniczenia w przemieszczaniu się oraz trudną sytuację gospodarczą. Konieczne jest pilne wdrożenie nowych rozwiązań systemowych i strukturalnych (takich jak utworzenie nowych punktów pomocy medycznej na obszarach odizolowanych, rozwój telemedycyny itp.), aby zagwarantować mieszkańcom dostęp do opieki zdrowotnej. Sytuację komplikuje fakt, że Palestyńskie Ministerstwo Zdrowia ma trudności z zapewnieniem ciągłości funkcjonowania nawet już istniejących placówek. Szpitala działają obecnie na poziomie zaledwie 70% swojej zdolności operacyjnej, podczas gdy ośrodki podstawowej opieki zdrowotnej funkcjonują tylko dwa dni w tygodniu. W placówkach medycznych regularnie brakuje podstawowych leków i materiałów jednorazowych, przy czym	4. Zdrowie (CZR 3): poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej oraz rehabilitacji, w tym budowa i modernizacja infrastruktury medycznej, sanitarnej i administracyjnej podmiotów leczniczych oraz podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego, z uwzględnieniem obsługi specjalistycznego sprzętu. 3. Redukcja nierówności (CZR 10): lepszy dostęp do usług społecznych osób z niepełnosprawnością i ze szczególnymi potrzebami, w szczególności w regionach nieurbanizowanych oraz wsparcie systemu ochrony praw kobiet i grup wrażliwych”	Uwaga częściowo uwzględniona Priorytet „Zdrowie” jest utrzymany dla Palestyny w postaci trzecich modułów projektów NGOs na kwotę 6,9 mln zł w 2026 r. W zakresie priorytetu „Redukcja nierówności” uwaga została uwzględniona: 3. Redukcja nierówności (CZR 10): lepszy dostęp do usług społecznych osób z niepełnosprawnością i ze szczególnymi potrzebami, w szczególności w regionach nieurbanizowanych oraz wsparcie systemu ochrony praw kobiet i grup wrażliwych”

			zapasy niektórych z nich spadły do zera. Utrzymanie priorytetu Zdrowie pozwoli na zwiększenie dostępu do pomocy medycznej oraz stworzenie nowych rozwiązań strukturalnych. 2. Proponujemy rozszerzenie brzmienia priorytetu 3. Redukcja nierówności (CZR 10): lepszy dostęp do usług społecznych osób z niepełnosprawnością i ze szczególnymi potrzebami, w szczególności w regionach niezurbanizowanych o zapis "oraz wsparcie systemu ochrony praw kobiet i grup wrażliwych"		
32	Fundacja Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej	I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej Sekcja: Kenia	1. W przypadku priorytetu 1. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16) rekomendujemy przyznanie organizacjom pozarządowym i innym podmiotom możliwości wzięcia udziału w konkursie planowanym na 2026 ze względu na kontynuację i poszerzanie niezbędnych i promujących polskie osiągnięcia działań w zakresie współpracy rozwojowej w kluczowych sektorach, to jest: służbach publicznych. Rekomendacja wiąże się z dużym zapotrzebowaniem na wielowymiarowe wsparcie służb	1. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16): Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane w ramach III modułu projektu wyróżnionego w konkursie „Polska pomoc 2024”, w ramach konkursu „Polska pomoc rozwojowa 2026” oraz za pośrednictwem organów administracji rządowej. 2. Równe szanse – edukacja (CZR 4): Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane za pośrednictwem organów	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 3

			publicznych w Kenii poparte statystykami różnego typu wypadków i katastrof oraz związane z brakiem finansowania po stronie rządu i władz lokalnych. Obecnie polska obecność i działalność w tym obszarze jest widoczna w Kenii, a także istnieje silna potrzeba umacniania tej współpracy i pracy nad zmianą systemową w państwowym systemie zarządzania kryzysowego. Przykładem wagi tego priorytetu może być propozycja rozbudowy i modernizacji utworzonego dzięki Polskiej pomocy "FireTrack training centre" i stworzenie „Centre of Excellence” na szkolenia humanitarne, nie tylko strażackie i USAR, ale na inne dziedziny humanitarne (bezpieczeństwo, ratownictwo, koordynacja civ-mil, ochrona humanitarna, dowództwo, itd.). Było to dyskutowane z OCHA i z International Peace Support Training Centre w Nairobi, obie instytucje zgadzają się, że potrzeby szkoleń humanitarnych przewyższają obecne możliwości. Nairobi już jest głównym hubem humanitarnym w Afryce, a rola tego miasta będzie się powiększać, bo cięcia finansowe w ONZ powodują delegowanie agend i pracowników ONZ ze stolic północnych do Nairobi. Wspierane przez Polską pomoc „Centre of Excellence” mogłoby stać się flagowym projektem na skalę	administracji rządowej oraz w ramach konkursu „Polska pomoc rozwojowa 2026”.	
--	--	--	---	---	--

			regionalną w Afryce. 2. Dodatkowo, rekomendujemy przyznanie organizacjom pozarządowym i innym podmiotom możliwości wzięcia udziału w konkursie planowanym na 2026 w przypadku priorytetu 2. Równe szanse – edukacja (CZR 4).		
33	Polska Akcja Humanitarna Caritas Polska Stowarzyszenie Polska Misja Medyczna	Bliski Wschód, ograniczanie możliwości finansowania działań realizowanych przez organizacje pozarządowe w sektorze zdrowie.	W związku z konsultacjami projektu Planu Współpracy Rozwojowej na rok 2026 wyrażamy poważne zaniepokojenie propozycją wygaszenia priorytetu „Zdrowie” (CZR3) w ramach projektów rozwojowych w Palestynie i w Libanie oraz ograniczeniem możliwości finansowania działań realizowanych przez organizacje pozarządowe na Bliskim Wschodzie w tym sektorze w perspektywie kolejnych lat programowania polskiej współpracy rozwojowej. Do wniosków takich dochodzimy po wnikliwym przeanalizowaniu projektu PPWR 2026 r. Zauważamy tam eliminowanie priorytetu zdrowie poprzez następujące ingerencje w założenia Wieloletniego programu „Solidarność dla rozwoju” 2021–2030 (dalej WPPR): 1) Palestyna: Uwzględnienie CZR3 Zdrowie, ale realizowanie go przez organizacje pozarządowe tylko i wyłącznie na podstawie realizacji III modułów projektów wybranych w konkursie Polska Pomoc 2024 r., co oznacza brak uwzględnienia tego priorytetu w	W związku z powyższym rekomendujemy utrzymanie i wzmocnienie priorytetu „Zdrowie” na Bliskim Wschodzie w ramach konkursu Polska Pomoc Rozwojowa 2026 dla organizacji oraz utrzymanie tego priorytetu w ramach konkursu Polska Pomoc Humanitarna 2026 dla organizacji pozarządowych.	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 3

			planowanym konkursie rozwojowym Polska Pomoc 2026 do realizacji przez organizacje pozarządowe. 2) Liban: Uwzględnienie CZR3 Zdrowie, ale realizowanie go tylko i wyłącznie za pośrednictwem organów administracji rządowej. Kierunek ten jest niezgodny z: . rzeczywistymi potrzebami zdrowotnymi w regionie (danymi WHO, Health Cluster, ACAPS) oraz kluczowym faktem, że na przykład w Libanie około 83% podmiotów leczniczych (szpitali i przychodni) w Libanie to podmioty niezarządzane przez lokalną administrację rządową, . założeniami Wieloletniego Programu Współpracy Rozwojowej „Solidarność dla rozwoju” 2021–2030, zdrowie oraz dostęp do wody i warunków sanitarnych należą do tematycznych priorytetów polskiej współpracy rozwojowej, a zarówno Liban, jak i Palestyna są formalnie wskazane jako kraje priorytetowe Polskiej Pomocy. . dotychczasowym dorobkiem pracy polskich organizacji pozarządowych w ramach działań w tym obszarze, w tym również bardzo udanej współpracy w tym sektorze w ramach wieloletnich bardzo udanych projektów finansowanych w ramach programu Polska Pomoc, w szczególności w zakresie mobilnych klinik medycznych na Zachodnim Brzegu, centrów rehabilitacji i rozbudowy potencjału tamtejszych podmiotów świadczących usługi w		
--	--	--	--	--	--

			obszarze zdrowia. Autenti ID: 09f879ef-3093-45e8-b3a1-340787992237 (1/4) 2. Sytuacja w sektorze zdrowia w Palestynie i Libanie. Sytuacja w obszarze zdrowia w Palestynie (Zachodni Brzeg) charakteryzuje się głębokim niedofinansowaniem systemu zdrowia. Według danych Health Cluster WHO (2024–2025) ok. 3 mln osób w terytoriach okupowanych wymaga pomocy zdrowotnej, szpitale pracują na ok. 70% nominalnych możliwości, wiele przychodni podstawowej opieki zdrowotnej (ang. Primary Health Centre), otwartych niekiedy tylko 2 dni w tygodniu, Ograniczenia w dostępie do usług, między innymi chodzi o Strefę C i system barier na Zachodnim Brzegu w postaci checkpoint'ów, blokad i barier, uniemożliwia mieszkańcom Strefy C korzystanie z publicznego systemu zdrowia oraz sprawia, że mobilne kliniki są często jedyną formą dostępu do usług podstawowych i często ratujących życie i zdrowie. Organizacje pozarządowe pełnią kluczową rolę w umożliwianiu dostępu do usług zdrowotnych dla grup najwyższego ryzyka, takich jak kobiety, matki i dzieci w społecznościach pozbawionych swobody poruszania się. Odbywa się to przez wizyty domowe, punkty Funkcjonalnej Podstawowej Opieki Położniczej w Nagłych Wypadkach (ang – EmONC - Emergency Obstetric and Newborn Care), mobilne zespoły medyczne, badania i poradnictwo. UNFPA i WHO wskazują		
--	--	--	---	--	--

			na wzrost wskaźnika śmiertelności matek (wzrost do 47,7/100 tys. w 2021 r.). System zdrowia w Libanie znajduje się od lat w głębokiej zapaści. Zgodnie z raportami ACAPS (niezależne Centrum Assessment Capacities Project), WHO i UN Liban przechodzi najpoważniejszy kryzys gospodarczy od dekad, 82% populacji żyje w ubóstwie (w tym uchodźcy syryjscy i palestyńscy), boryka się z masowym zamykaniem szpitali, brakiem prądu, niedoborami paliwa, mierzy się z epidemiami (cholera, WZW A) i gwałtownymi wzrostami zapadalności na choroby zakaźne. System zdrowia w Libanie charakteryzuje się dominacją sektora prywatnego co sprawia, że Według Banku Światowego ponad 50% wydatków na zdrowie to wydatki z kieszeni pacjentów a budżet libańskiego Ministerstwa Zdrowia spadł o ponad 90% od 2019 r., z kolei większość szpitali funkcjonuje jako placówki prywatne, na które ludzi nie stać. W związku z tym najubożsi, uchodźcy i osoby bez ubezpieczenia praktycznie nie mają dostępu do opieki. Organizacje pozarządowe są często jedynymi podmiotami świadczącymi usługi na poziomie podstawowym i psychospołecznym. 3. Rola organizacji pozarządowych i dlaczego ich wykluczenie z finansowania w konkursie PPR2026 byłoby błędem. Organizacje pozarządowe w obu priorytetowych krajach Polskiej Pomocy Rozwojowej prowadzą przychodnie PHC i ośrodki dla		
--	--	--	--	--	--

			uchodźców i osób wewnątrznie przesiedlonych, obsługują mobilne kliniki docierające do obszarów odizolowanych, reagują na kryzysy (eskalacje, przesiedlenia, ataki), świadczą usługi dla grup zagrożonych wykluczeniem (kobiety, dzieci, starzejące się populacje, osoby z niepełnosprawnościami), wypełniają luki pozostawione przez administrację i sektor prywatny. Ograniczenie finansowania wyłącznie do administracji skutkuje zaprzestaniem świadczenia pomocy medycznej w Palestynie w Strefie C. W Libanie w praktyce oznacza wsparcie prywatnych szpitali, niedostępnych dla ubogich, pozostawiając bez wsparcia uchodźców, społeczeństwa peryferyjne i osoby wykluczone. 4. Dotychczasowy wkład Polski – inwestycje, które trzeba chronić. Dotychczasowy wkład Polski w pomoc medyczną w Palestynie i Libanie zasługuje na szacunek i rozsądne, dalsze wykorzystywanie go z korzyścią dla beneficjentów, ale także i dla wizerunku Polski. Polska specjalizacja na Zachodnim Brzegu to kliniki mobilne. Polska Pomoc sfinansowała zakup i wyposażenie mobilnych klinik medycznych, przekazała na ich wyposażenie sprzęt medyczny i diagnostyczny, wyszkoliła personel i wzmocniła partnerstwa z lokalnymi organizacjami pozarządowymi. W efekcie Polska zbudowała unikalną specjalizację w docieraniu do społeczności w Strefie C, obszarów peryferyjnych, miejsc niedostępnych dla państwowych		
--	--	--	--	--	--

			instytucji. Mobilne kliniki są w pełni gotowe do działania, ale nie zostały jeszcze zamortyzowane, a brak finansowania operacyjnego doprowadzi do ich wygaszenia. Sprzęt i pojazdy – zakupione ze środków publicznych RP – zostaną niewykorzystane lub przejęte przez innych donorów na czym ucierpi wizerunek Polski jako odpowiedzialnego donora. 5. Dlaczego warto inwestować w zdrowie w ramach pomocy rozwojowej. Autenti ID: 09f879ef-3093-45e8-b3a1-340787992237 (2/4) Zgodnie z rekomendacją OECD–DAC i praktyką OECD istnieje potrzeba koordynacji między działaniami humanitarnymi i rozwojowymi. Usunięcie sektora zdrowie z pomocy rozwojowej ryzykuje powstaniem luki między krótkoterminowym ratowaniem życia a długoterminowym wzmocnieniem systemów zdrowia. Inwestycja w opiekę podstawową, łańcuchy dostaw leków, systemy nadzoru chorób i kadry medyczne zmniejszają potrzebę kosztownych interwencji humanitarnych w przyszłości – czyli pomoc rozwojowa w zdrowiu jest profilaktyczną oszczędnością. Pomoc rozwojowa finansuje programy docierające do najuboższych grup społecznych (ubogie obszary wiejskie, uchodźcy/OSN), jeszcze bardziej osłabionych przez wycofanie się USAID z pomocy zdrowotnej i ogólnie rozwojowej. W obliczu drastycznego wycofania się USAID z pomocy rozwojowej na całym		
--	--	--	---	--	--

			świecie Europa pozostaje jedynym, wiarygodnym i liczącym się pod względem wagi (ilość przeznaczanych środków) donorem na świecie, podtrzymującym nadzieję na międzynarodową solidarność dla dobra wspólnego. Było to jednoznaczne stwierdzenie Konferencji Ambrela Development Forum (ADF) 2025, "A World in Transition: Reclaiming Global Partnerships through Dialogue", w Bratysławie.		
34	Fundacja HumanDoc	I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej, str. 4 - drugi akapit - Gruzja	W dokumencie nie jest wymieniona Gruzja, lub chociażby wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji. Sytuacja w Gruzji po wyborach parlamentarnych w październiku 2024 r. gwałtownie się pogorszyła: widać regres demokratyczny, ograniczanie wolności obywatelskich oraz nasilone działania przeciw organizacjom pozarządowym i niezależnym mediom. W 2024 r. przyjęto rozwiązania prawne inspirowane modelami z państw autorytarnych (m.in. ustawy o tzw. „agentach zagranicznych”), które w praktyce utrudniają działalność organizacji obywatelskich i niezależnego dziennikarstwa. Równolegle trwają demonstracje, a protestujący oraz dziennikarze relacjonujący wydarzenia doświadczają kar, przemocy i represji. W tej sytuacji wycofanie wsparcia w ramach polskiej współpracy rozwojowej byłoby błędem strategicznym i wizerunkowym. Polska przez lata inwestowała w społeczeństwo obywatelskie w Gruzji, wspierając	Wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji W 2026 roku realizowane będzie wsparcie dla Gruzji w obszarze rozwoju i ochrony społeczeństwa obywatelskiego. Pomoc obejmie inicjatywy służące obronie praw człowieka oraz poszanowaniu podstawowych wolności. Priorytetowo traktowane będą osoby doświadczające represji politycznych – wraz z rodzinami i najbliższym otoczeniem – które potrzebują wsparcia prawnego, psychologicznego oraz socjalnego. Równolegle przewidziane jest wsparcie dla niezależnych mediów i działań zwiększających dostęp obywateli do wiarygodnych informacji: przeciwdziałających dezinformacji oraz wzmacniających bezpieczeństwo dziennikarzy.	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 1

			proeuropejskie aspiracje obywateli, NGO i niezależnych mediów. Nagłe ograniczenie działań podważyłoby wiarygodność Polski oraz osłabiłoby bezpieczeństwo i odporność środowisk podzielających wartości demokratyczne, które dziś ponoszą osobiste konsekwencje swojej aktywności. Uwzględnienie tych elementów w Planie na 2026 r. będzie wyrazem konsekwencji polskiej polityki rozwojowej, solidarności z partnerami oraz realnym wkładem w odporność demokratyczną regionu.	Ważnym elementem programu będzie także wzmacnianie potencjału gruzińskich organizacji obywatelskich, w tym lokalnych inicjatyw, aby mogły skutecznie funkcjonować mimo rosnącej presji i zawężającej się przestrzeni dla działań społecznych.	
35	Stowarzyszenie Polska Misja Medyczna	Tytuł I I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej, str.4, akapit 2 od dołu Polska pomoc rozwojowa w 2026 roku będzie realizowana na rzecz krajów priorytetowych: Ukrainy, Mołdawii, Palestyny, Libanu, Kenii oraz Tanzanii. Wsparcie rozwojowe dla Etiopii i Senegalu będzie kontynuowane w formie kolejnych modułów projektów dotowanych w	Rada Ministrów przyjęła uchwałę nr 11/2021 z dnia 19 stycznia 2021 r. w sprawie Wieloletniego programu współpracy rozwojowej 2021–2030 „Solidarność dla rozwoju” (WPWR). Program ten jest na tle ustawy z dnia 16 września 2011 r. o współpracy rozwojowej aktem wyższego rzędu w stosunku do Rocznego Planu Pomocy Rozwojowej, który służy zgodnie z ustawą o pomocy rozwojowej uszczegółowieniu tego Programu. Plan roczny jest uchwalany przez Ministra Spraw Zagranicznych a Program przez Radę Ministrów. Z tego powodu Plan nie może modyfikować Programu w inny sposób niż wskazany w Programie i w ustawie o współpracy rozwojowej. Co do redukcji liczby krajów priorytetowych w Planie WR na 2026 r. z 10 do 8. Zgodnie z WPWR lista krajów priorytetowych została określona w Planie Rocznym Pomocy Rozwojowej na	Utrzymać kraje priorytetowe Senegal, Etiopia i Gruzja w konkursie PPR 2026 dla organizacji pozarządowych w priorytetach tematycznych z konkursu PPR 2024	Uwaga nieuwzględniona Zgodnie z zapisami Wieloletniego programu współpracy rozwojowej 2021–2030 „lista zostanie poddana dwukrotnie przeglądowi ze względu na ewentualne zmiany społeczno-polityczne na świecie: w trakcie opracowywania Planu współpracy rozwojowej w 2024 oraz w 2027 r. Wyjątkowo, w razie zaistnienia szczególnych, nieprzewidzianych okoliczności, Minister Spraw Zagranicznych będzie mógł dokonywać zmian, po przeprowadzeniu konsultacji z partnerami społecznymi, na liście krajów priorytetowych

		ramach konkursu „Polska pomoc 2024”. Rok 2026 będzie ostatnim rokiem wsparcia Etiopii i Senegalu jako krajów priorytetowych Polskiej pomocy.	2021. Lista jest rewidowana 2-krotnie przez Ministra Spraw Zagranicznych w 2024 r i w 2027 r. Lista ta zawiera 10 krajów: • cztery kraje Partnerstwa Wschodniego: Białoruś, Gruzję, Mołdawię i Ukrainę • dwa kraje Bliskiego Wschodu: Liban i Palestynę • cztery kraje Afryki Subsaharyjskiej: Etiopię, Kenię, Senegal i Tanzanię. Jednocześnie WPWR nie wyklucza rozszerzenia listy krajów priorytetowych ze względu na zmieniające się okoliczności str.19 WPWR. Ewentualnie lista może zostać zawężona, ale po konsultacji z partnerami społecznymi, str.20 WPWR, i tylko w razie zaistnienia szczególnych okoliczności lub jeżeli taka zmiana będzie uzasadniona realizacją celów polityki zagranicznej RP. W Planie brak uzasadnienia dla usunięcia 3 krajów priorytetowych. Należy zauważyć, że na zmianę programu nie wpłynął ani kryzys po pandemii Covid-19 ani wybuch wieloskalowej wojny na Ukrainie. Te wydarzenia były szczególnymi okolicznościami a mimo to zobowiązanie państwa polskiego wobec zawartych na liście krajów priorytetowych pomocy rozwojowej pozostało niezmiennie budując wiarygodny wizerunek Polski jako dawcy pomocy. Wniosek i postulat: Redukcja krajów priorytetowych z 10 do		(poprzez modyfikację, zawężenie lub rozszerzenie tej listy) i również w innych wypadkach, jeżeli taka zmiana będzie uzasadniona realizacją celów polityki zagranicznej RP.” Przegląd listy krajów priorytetowych nie odbył się w 2024 r., z uwagi na inne zadania i wyzwania dla polskiej polityki zagranicznej, w tym te związane z następstwami COVID-19 i agresji Rosji na Ukrainę. Odbывается się on z opóźnieniem, w trakcie prac nad Planem współpracy rozwojowej na 2026 r. Wniosek PMM, iż: „Redukcja krajów priorytetowych z 10 do 8 nie jest możliwa poprzez wyłączenie jej ograniczenie w PWR 2026. Jest możliwa rewizja liczby krajów priorytetowych za pomocą Planu, ale tylko w 2 konkretnych okresach 2024 i 2027 r. lub wymagane jest przyjęcie przez Radę Ministrów nowego Programu WPRW” jest
--	--	---	--	--	--

			8 nie jest możliwa poprzez wyłączenie jej ograniczenie w PWR 2026. Jest możliwa rewizja liczby krajów priorytetowym za pomocą Planu, ale tylko w 2 konkretnych okresach 2024 i 2027 r. lub wymagane jest przyjęcie przez Radę Ministrów nowego Programu WPRW, co wymaga innej procedury. Nie znajdujemy uzasadnienia tej redukcji w oparciu o szczególne okoliczności, które legitymizowały wygaszanie świadczenia pomocy rozwojowej w Senegal, Etiopii i radykalnie ją eliminowały z Gruzji. Wnosimy o utrzymanie dotychczasowej liczby krajów priorytetowych w priorytetach tematycznych z 2024 r. lub przeprowadzenie konsultacji społecznych.		nieprawidłowy. Zgodnie z zapisami WPWR: „Minister Spraw Zagranicznych będzie mógł dokonywać zmian (...), również w innych wypadkach, jeżeli taka zmiana będzie uzasadniona realizacją celów polityki zagranicznej RP”. Ponadto jak w pkt 30.
36	Stowarzyszenie Polska Misja Medyczna	I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej Podtytuł Afryka Subsaharyjska, str.13 Ostatni akapit Tytułu. Rok 2026 będzie ostatnim rokiem wsparcia Etiopii i Senegal jako krajów priorytetowych Polskiej pomocy.	Co do wygaszania Celu Zrównoważonego Rozwoju (CZR) nr 3 krajów priorytetowych w Planie WR na 2026 r z 10 do 8. CZR nr 3 jest wybranym przez Radę Ministrów CZR, zawartym w WPWR na lata 2021-2030, przez co powinien być konsekwentnie realizowany i planowany w każdym rocznym planie WR do 2030 r. włącznie. Zauważamy, że w aktualnym planie, na 10 krajów priorytetowych, CZR nr 3 Zdrowie jest wygaszane w każdym z tym krajów z wyjątkiem Ukrainy, przez różne środki, a zatem: 1) realizowanie priorytetu zdrowie przez NGOs wyłącznie na podstawie realizacji III	Pozostawić CZR nr 3 zdrowie w ramach konkursu dla organizacji pozarządowych. Pozostawić na liście krajów priorytetowych Senegal i Etiopię w priorytecie zdrowie lub utrzymać kraje priorytetowe Senegal, Etiopia i Gruzja w konkursie PPR 2026 dla organizacji pozarządowych w priorytetach tematycznych z konkursu PPR 2024.	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 30

			modułu projektów wybranych w konkursie PR 2024 r., a więc brak konkursu w tym CZR dla NGOs w 2026- dotyczy Palestyna, Liban. 2) nierealizowanie CZR nr 3 Zdrowie w krajach priorytetowych Mołdawia, Białoruś 3)eliminacja 3 krajów priorytetowych, z czego 2 o największych deficytach w służbie zdrowia w porównaniu do pozostałych krajów priorytetowych, czyli w Etiopii i w Senegalu. 4) wyłączenie realizowanie CZR nr 3 zdrowie w Libanie poprzez administrację rządową, podczas gdy 83% podmiotów leczniczych (szpitali i przychodni) w Libanie są prowadzone przez organizacje pozarządowe i instytucje prywatne Nie mamy też pewności czy priorytet tematyczny zdrowie zostanie zawarty w konkursach na pomoc humanitarną, gdyż nic nie jest wspomniane w planie na ten temat. Obawiamy się, że CZR nr 3 Zdrowie jest eliminowany z polskiej pomocy rozwojowej podczas gdy operuje w naszym kraju kilka, wyspecjalizowanym NGOs świadczących pomoc zdrowotną oraz posiadających, jak w przypadku Polskiej Misji Medycznej, 25 letnie doświadczenie w jej świadczeniu. Współpracujemy z lokalnymi ministerstwami zdrowia, co ułatwia przejście od krótkoterminowego wsparcia do trwałych interwencji		
--	--	--	---	--	--

			systemowych. Na podstawie naszego doświadczenie wiemy, że inwestowanie w rozwój pomocy zdrowotnej w ramach pomocy rozwojowej (a nie tylko humanitarnej) jest istotne, bo: Cel rozwojowy zdrowie wymaga długofalowego finansowania: • CZR 3 obejmuje działania długoterminowe: redukcję umieralności matek, dzieci, walkę z chorobami zakaźnymi i przewlekłymi, wzmacnianie odporności całych społeczeństw przez powszechną opiekę zdrowotną. Realizacja tych celów wymaga inwestycji systemowych (kadry, finanse publiczne, systemy danych), a nie tylko natychmiastowej pomocy kryzysowej. • Pomoc rozwojowa i humanitarna są komplementarne – wyłączenie zdrowia z ODA osłabia „nexus” Zgodnie z rekomendacją OECD–DAC i praktyką OECD jest potrzeba koordynacji między działaniami humanitarnymi i rozwojowymi; usunięcie sektora zdrowie z ODA ryzykuje powstaniem luki między krótkoterminowym ratowaniem życia a długoterminowym wzmocnieniem systemów zdrowia. • Inwestycje w opiekę podstawową, łańcuchy dostaw leków, systemy nadzoru chorób i kadry medyczne zmniejszają		
--	--	--	---	--	--

			potrzebę kosztownych interwencji humanitarnych w przyszłości – czyli ODA w zdrowiu jest profilaktyczną oszczędnością. • Pomoc rozwojowa finansuje programy docierające do najślabszych grup (ubogie obszary wiejskie, uchodźcy/OSN), jeszcze bardziej osłabionych przez wycofanie się USaid z pomocy zdrowotnej i ogólnie rozwojowej. Europa pozostaje jedynym, wiarygodnym i liczącym się pod względem wagi (ilość przeznaczanych środków) donorem na świecie. Wniosek i postulat: Wycofanie i wygaszanie CZR nr 3 Zdrowie z Planu rocznego jest niezgodne z WPWR. Kompetencje Ministra Spraw Zagranicznych na gruncie ustawy o współpracy rozwojowej ograniczają się do określenia: 1) zadań z zakresu współpracy rozwojowej, przewidzianych do realizacji w latach budżetowych objętych Planem; 2) formy współpracy rozwojowej; 3) określenia wysokości środków finansowych przeznaczonych dla wskazanego państwa rozwijającego się lub na dane zadanie z zakresu współpracy rozwojowej. Program WPWR nie przewiduje rewizji jego założeń- czyli zmiany celów tego programu, a jedynie zadań, co można rozumieć np. jako zmianę sposobu udzielania pomocy, czyli np. zamiast		
--	--	--	---	--	--

			zwalczania chorób zakaźnych przesunie się zadania na ochronę zdrowia dzieci albo szkolenie personelu medycznego. Nie ma pewności, ponieważ nie wskazuje tego Plan czy CZR zdrowie znajdzie się w części humanitarnej konkursu.		
37	Stowarzyszenie Polska Misja Medyczna	I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej. Str.8-11 Tytuł Bliski Wschód. Palestyna Liban.	Uwagi do projektu Planu współpracy rozwojowej 2026 w zakresie priorytetu „Zdrowie” (CZR3) w Palestynie i Libanie. Polska Misja Medyczna. W ramach konsultacji projektu Planu współpracy rozwojowej 2026 wyrażamy poważne zaniepokojenie propozycją wygaszenia zrównoważonego celu rozwojowego „Zdrowie” (CZR3) w Palestynie oraz w Libanie, a także ograniczeniem możliwości finansowania działań realizowanych przez organizacje pozarządowe. Kierunek ten jest sprzeczny z: • rzeczywistymi potrzebami zdrowotnymi w obu krajach, potwierdzonymi przez WHO, Health Cluster, ACAPS oraz ONZ, • Wieloletnim programem „Solidarność dla rozwoju” 2021–2030, który wskazuje zdrowie jako tematyczny priorytet polskiej pomocy, • statusem Palestyny i Libanu jako krajów priorytetowych, • dotychczasowym dorobkiem Polskiej Pomocy – szczególnie w zakresie mobilnych klinik medycznych, doposażenia placówek i	Utrzymać CZR nr 3 zdrowie dla organizacji pozarządowych w konkursie PPR 2026, zwłaszcza w Libanie, Palestynie.	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 3 Priorytet „Zdrowie” jest utrzymany w Palestynie w postaci trzecich modułów projektów NGOs. na łączną kwotę ponad 6,9 mln PLN w 2026 r. W przypadku Libanu działania w ramach priorytetu „Zdrowie” będą realizowane przez organy administracji rządowej.

			współpracy z NGO na Zachodnim Brzegu. Wnioskujemy o utrzymanie i wzmocnienie CZR zdrowie oraz zachowanie pełnej możliwości finansowania działań zdrowotnych realizowanych przez NGO, jako kluczowych partnerów docierających do populacji najbardziej wykluczonych. 1. Sytuacja zdrowotna w Palestynie (Zachodni Brzeg) 1.1. Ogromna skala potrzeb – dane Health Cluster oPt (25.11.2025) Według raportu Health Cluster oPt – National Partner & Donor Briefing (25 November 2025): • liczba osób potrzebujących pomocy zdrowotnej (People in Need) wynosi na Zachodnim Brzegu 805 000 osób, • liczba osób objętych planowanym wsparciem (People Targeted) – 298 000, • potrzeby finansowe sektora zdrowia w West Bank Flash Appeal 2026 wynoszą 34,4 mln USD. Dane te jednoznacznie potwierdzają, że zdrowie pozostaje jednym z sektorów najbardziej dotkniętych kryzysem i wymagających wsparcia donorów. 1.2. Znaczne ograniczenie funkcjonowania infrastruktury zdrowia		
--	--	--	--	--	--

			Według mapy punktów zdrowia (West Bank Service Points, 29 September 2025): • zidentyfikowano 867 działających punktów zdrowotnych, o w tym 60 szpitali, o 460 centrów PHC, o 250 punktów medycznych, o 89 karetek, • jednak tylko 378 (44%) działa w pełni, [?] aż 469 (54%) działa częściowo, [?] 18 (2%) nie funkcjonuje. Ponad połowa infrastruktury zdrowotnej funkcjonuje w trybie ograniczonym – co potwierdza pilną potrzebę wzmocnienia sektora. 1.3. Kluczowe znaczenie mobilnych klinik – potwierdzone w raporcie (National Partner and Donor Briefing Health cluster oPt, Nov 2025) Dane z raportu: • na WB działa 27 mobilnych zespołów medycznych, • pokrywają one 265 miejscowości, regularnie obsługują około 145 000 osób, • tylko 10 lokalizacji pozostaje nieobjętych wsparciem, a 5 jest nieosiągalnych. Mobilne kliniki to fundament systemu zdrowia w obszarach odciętych – dokładnie takich, jak Strefa C. Są to właśnie działania, w które Polska zainwestowała poprzez zakup pojazdów,		
--	--	--	---	--	--

			wyposażenia i sprzętu. Jeżeli zaniecha finansowania tych działań cały ten wysiłek pójdzie na marne, ale przejmą go inne struktury. 1.4. Podstawowa opieka zdrowotna i zdrowie matek/dzieci WHO i UNFPA wskazują: • nierówności w dostępie do EmONC, • wzrost zgonów matek do 47,7/100 tys. (2021), • braki kadrowe, infrastrukturalne i lekowe, • spadek jakości opieki prenatalnej i postnatalnej. NGO odgrywają kluczową rolę w świadczeniu usług: • badań profilaktycznych, • wsparcia psychospołecznego, ? • opieki nad kobietami w ciąży, • działań w Strefie C i na obszarach odległych. To właśnie NGO zapewniają ciągłość usług tam, gdzie system państwowy nie sięga. 2. Sytuacja zdrowotna w Libanie 2.1. Najgłębszy kryzys zdrowia od dekad Raporty ACAPS, WHO i ONZ wskazują: • 82% populacji żyje w ubóstwie, • dochodzi do zamknięć szpitali, braku prądu, niedoborów paliwa, • obserwuje się wzrost epidemii: cholery, WZW A, odry,	
--	--	--	--	--

			rośnie zapotrzebowanie na opiekę psychospołeczną i psychiatryczną. System państwowy jest skrajnie przeciążony i niewydolny. 2.2. Dominacja sektora prywatnego i wykluczenie najuboższych Bank Światowy: • ponad 50% wydatków zdrowotnych ponoszą pacjenci, • budżet libańskiego Ministerstwa Zdrowia zmniejszył się o 90% od 2019 r., ? opieka szpitalna jest w większości prywatna i kosztowna. W praktyce oznacza to, że najubożsi i uchodźcy nie mają dostępu do podstawowej opieki – a jedyną alternatywą pozostają NGO. 3. Kluczowa rola NGO – i ryzyko wynikające z ich wykluczenia NGO w Palestynie i Libanie: • prowadzą kliniki PHC, • obsługują mobilne zespoły, • docierają do obszarów odciętych, • reagują na kryzysy szybciej niż instytucje publiczne, • wspierają uchodźców, kobiety, dzieci, osoby starsze i z niepełnosprawnościami. W		
--	--	--	---	--	--

			Palestynie NGO są kluczowym filarem mobilnych klinik, a raport Health Cluster jednoznacznie to potwierdza. W Libanie wyłączenie NGO oznaczałoby: • faktyczne ograniczenie wsparcia do sektora prywatnego, • brak dostępu do opieki dla najuboższych, nieubezpieczonych i uchodźców, ? redukcję zasięgu działań Polskiej Pomocy. 4. Dotychczasowy wkład Polski – inwestycje, które trzeba chronić 4.1. Polska jako donor specjalizujący się w mobilnych klinikach Polska Pomoc od lat: • finansuje mobilne kliniki na Zachodnim Brzegu, • wyposaża je w sprzęt i materiały medyczne, • wspiera szkolenia zespołów, współpracuje z lokalnymi NGO.		
38	Stowarzyszenie Polska Misja Medyczna	I. Priorytety geograficzne i tematyczne rozwojowej Podtytuł: Afryka Subsaharyjska, str.13 Rok 2026 będzie ostatnim rokiem wsparcia Etiopii i Senegalu jako krajów	W ramach konsultacji projektu Planu współpracy rozwojowej 2026 wyrażamy zaniepokojenie propozycją zakończenia finansowania (wygaszania) projektów rozwojowych w Senegalu. Taki kierunek jest niezgodny z: • aktualnymi potrzebami zdrowotnymi Senegalu, w szczególności w obszarach opieki podstawowej, zdrowia matek i dzieci, zwalczania chorób zakaźnych,	Nie usuwać z listy krajów priorytetowych Senegalu. Utrzymać priorytet CZR 3 w Senegalu.	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 3 i 30

		priorytetowych Polskiej pomocy. Zmiana ich statusu będzie realizowana z troską o realizację istniejących zobowiązań. W roku 2026 wsparcie rozwojowe dla Etiopii i Senegalu skoncentruje się na finansowaniu III modułów projektów wyłonionych w konkursie „Polska pomoc 2024”, wdrażaniu projektów placówek oraz programach stypendialnych.	problemu niedożywienia niemowląt i dzieci. • zapisami Wieloletniego programu „Solidarność dla Rozwoju” 2021–2030, w którym Senegal został ujęty na liście krajów priorytetowych. • dotychczasowym zaangażowaniem i doświadczeniem Polskiej Pomocy oraz organizacji NGO w pracy na rzecz społeczności peryferyjnych i wiejskich w Senegalu. Wnioskujemy o utrzymanie finansowania projektów rozwojowych w Senegalu oraz o zachowanie możliwości finansowania działań NGO. Potrzeby kontynuacji pomocy rozwojowej w Senegalu – kluczowe wskaźniki i uzasadnienie 1) Śmiertelność okołoporodowa matek (maternal mortality ratio – MMR) 📌 Ostatnie międzyagencyjne szacunki (SDG/UNICEF/WHO/World Bank) wskazują, że MMR w Senegalu pozostaje na poziomie rzędu ~260–315 zgonów na 100 000 żywych urodzeń w zależności od źródła i roku pomiaru (np. 261/100 000 – dane SDG/UNICEF dla 2020; wcześniejsze publikacje – 315/100 000). To wciąż wysoki poziom, oznaczający, że znaczna liczba kobiet umiera z przyczyn związanych z ciążą i porodem.		
--	--	--	--	--	--

			Znaczenie dla decyzji o kontynuacji pomocy: wysoka MMR oznacza konieczność dalszego wsparcia w zakresie opieki okołoporodowej (EmONC), zwiększenia dostępu do położnictwa oraz działania na rzecz poprawy transportu medycznego i opieki w regionach wiejskich. 2) Śmiertelność noworodków i małych dzieci - Neonatal mortality rate (NMR): około 20–22 zgonów na 1 000 żywych urodzeń (ostatnie dostępne szacunki UNICEF / World Bank wskazują NMR ≈ 21–22/1000). ☐ Under-5 mortality rate (U5MR): około ~34–39 zgonów na 1 000 żywych urodzeń (różne źródła i lata: UNICEF/World Bank wskazują U5MR ≈ 39/1000 w najnowszych zestawieniach). Znaczenie: duża część zgonów dzieci wciąż występuje w pierwszym miesiącu życia — aby skutecznie zmniejszać U5MR, potrzebne są inwestycje w opiekę okołoporodową, opiekę neonatologiczną na poziomie podstawowym, szczepienia, żywienie oraz leczenie chorób zakaźnych. 3) Niedożywienie niemowląt i dzieci do 5 lat - przewlekłe niedożywienie: szacunki UNICEF/SDG wskazują ok. 17%		
--	--	--	--	--	--

			przewlekłego niedożywienia (w 2022) dla dzieci <5 lat; • ostre niedożywienie: dane JME/World Bank / WHO pokazują zmienne wartości – np. wcześniejsze szacunki dawały wokół 7–8% (w zależności od roku); WHO/SDG baza wskazuje też trendy spadkowe w regionie, ale problem nadal występuje w określonych regionach wiejskich i w okresach kryzysu żywnościowego (przednówek). Znaczenie: wysoki odsetek przewlekłego niedożywienia i ogniskowe występowanie ostrego niedożywienia wymagają ciągłego finansowania programów żywieniowych (uzupełnianie żywienia, wsparcie karmienia piersią, suplementacja mikroelementów) oraz powiązania ich z usługami zdrowia matki i dziecka oraz z edukacją żywieniową i zmianami nawyków żywieniowych (okazy kulinarne, spotkania edukacyjne). 4) Potrzeby w zakresie podnoszenia kompetencji położnych i średniego personelu medycznego • Poziom pokrycia personelem położniczym i pielęgniarstwie jest niewystarczający: raporty i analizy wskazują, że ilość pielęgniarek i położnych wynosi około 3–4 osób na 10 000 ludności (niskie wskaźniki w porównaniu		
--	--	--	--	--	--

		do potrzeb), co plasuje Senegal w grupie krajów z niedoborem personelu medycznego zdolnego zapewnić powszechne pokrycie opieki porodowej i neonatologicznej. • Procent porodów z udziałem wykwalifikowanego personelu (skilled birth attendance) w dostępnych zestawieniach był w okolicach ~74% (dane sprzed kilku lat), z wyraźnymi różnicami między obszarami miejskimi i wiejskimi. To oznacza lukę w zapewnieniu bezpiecznych porodów szczególnie w regionach peryferyjnych, gdzie brakuje zarówno personelu jak i infrastruktury medycznej. Znaczenie: potrzeba finansowania programów szkoleniowych, systemów szkoleń ustawicznych, mentoringu oraz wspierania kształcenia położnych i pielęgniarek. 5) Potrzeby w zakresie infrastruktury medycznej • Sieć placówek jest rozproszona, w praktyce brakuje: odpowiednio wyposażonych placówek podstawowej opieki w obszarach wiejskich, punktów pomocy z całodobową opieką, pewnej liczby łóżek noworodkowych/inkubatorów w rejonowych szpitalach oraz zabezpieczenia łańcucha dostaw leków i materiałów. Raporty WHO/partnerów wskazują na		
--	--	---	--	--

			konieczność inwestycji w podstawową infrastrukturę i wyposażenie. Znaczenie: bez ciągłej modernizacji i utrzymania infrastruktury (również mobilnych klinik i punktów zdrowia) dostęp i jakość usług zdrowotnych nie poprawią się wystarczająco szybko. Rekomendacje merytoryczne na podstawie analizy sytuacji w Senegalu, wytycznych WHO, UNICEF, World Bank i senegalskiego Ministerstwa Zdrowia 1. Zapewnić finansowanie kontynuacji programów podstawowej opieki zdrowotnej, opieki matki i dziecka i opieki położniczej i noworodkowej w nagłych przypadkach skierowanych do regionów peryferyjnych (remonty izb porodowych, zabezpieczenie leków, wyposażenie neonatologiczne). 2. Finansować programy szkoleniowe i mentoring dla położnych i średniego personelu w regionach wiejskich. 3. Utrzymać i rozwijać wsparcie dla działań żywieniowych (uzupełnianie żywienia, promocja karmienia piersią, leczenie i zapobieganie niedożywieniu, edukacja żywieniowa) 4. Inwestować w modernizację infrastruktury (budowy i remonty, wyposażenie, zapewnienie łańcuchów dostaw). Wybrane kluczowe źródła 1. UNICEF — strona krajowa Senegal: statystyki dotyczące NMR, U5MR, immunizacji i wskaźników dziecięcych. https://data.unicef.org/country/sen/?utm_source=chatgpt.com		
--	--	--	--	--	--

			2. UNICEF / SDG country data – wskaźniki: maternal mortality ratio, skilled birth attendance, stunting/wasting (SDG country profile Senegal). https://data.unicef.org/sdgs/country/sen/?utm 3. World Bank / DataBank – wskaźniki: neonatal mortality, under-5 mortality. https://data.worldbank.org/indicator/SH.DYN.MORT?locations=SN&utm 4. WHO – country data / profile Senegal (informacje o systemie opieki zdrowotnej i HALE). https://data.who.int/countries/686?utm 5. Analizy dotyczące infrastruktury placówek i master facility list (publikacja Nature / medyczne bazy danych). https://www.nature.com/articles/s41597-024-02968-z?utm 6. Raporty / artykuły dotyczące stanu zasobów kadrowych (gęstość pielęgniarek i położnych) i implikacji dla MCH. https://www.gdn.int/maternal-health-care-senegal?utm		
39	Fundacja Inna Przestrzeń	WYBRANE KRAJE PARTNERSTWA WSCHODNIEGO	Potrzeba rozszerzenia listy krajów objętych planem. Obecny projekt Planu współpracy rozwojowej 2026 pomija kraje Południowego Kaukazu - Armenię, Azerbejdżan i Gruzję. Tymczasem te państwa należą do historii i geografii Partnerstwa Wschodniego, a obecna sytuacja - zarówno polityczna, jak i społeczna - czyni je priorytetowymi obszarami wymagającymi wsparcia demokratycznego, pluralizmu i ochrony	Rozszerzenie listy krajów objętych Planem współpracy 2026 - dodanie: Armenia, Azerbejdżan, Gruzja. Priorytet wsparcia dla niezależnych aktorów obywatelskich - projekt powinien umożliwiać wsparcie organizacji pozarządowych, niezależnych mediów, inicjatyw lokalnych i obywatelskich, a nie	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 1 Oferta polskiej współpracy rozwojowej dla Armenii i Azerbejdżanu obejmuje m.in. Akademię Administracji Publicznej Partnerstwa Wschodniego.

		praw człowieka. Pominięcie ich z listy to rezygnacja z realnego wpływu, który Polska może zaoferować. Pogłębiający się kryzys praw człowieka, wolności mediów i przestrzeni obywatelskiej: • W Azerbejdżanie niezależne media zostały w praktyce zlikwidowane - dziennikarze są więzieni, redakcje zamykane, niezależność mediów brutalnie tłumiona. • W Gruzji w ostatnich miesiącach zaostrzono ustawodawstwo wobec zgromadzeń i wolności słowa, co wraz z represjami wobec protestujących ogranicza możliwość legalnej działalności obywatelskiej i medialnej. • W Armenii, pomimo niższego poziomu represji niż w wymienionych krajach, sytuacja jest niestabilna - NGO i media potrzebują wsparcia, by umocnić społeczeństwo obywatelskie i odporność na potencjalny zwrot w stronę ograniczeń. W takich warunkach pomoc skierowana na wsparcie niezależnych mediów, organizacji obywatelskich i lokalnych inicjatyw jest nie tyle opcją - co koniecznością. Szansa na realny wpływ i budowę odporności demokratycznej Wspierając NGO, media, inicjatywy lokalne i projekty społeczne w tych krajach, możemy przyczynić się do: • ochrony pluralizmu informacyjnego i praw jednostki, • rozwoju społeczeństwa	być uzależniony od współpracy z władzami państwowymi lub samorządowymi. Otwartość na różne formy współpracy w zależności od kontekstu - przewidzenie możliwości realizacji projektów łącznie z NGO, mediami, samorządami, organizacjami lokalnymi - przy jednoczesnym zachowaniu zasady transparentności, odpowiedzialności i kontroli. Zakres działania: 1. Wsparcie pluralizmu mediów, wolności wypowiedzi, niezależnego dziennikarstwa i przeciwdziałanie represjom wobec mediów. 2. Wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego, NGO, organizacji lokalnych - jako nośników demokracji, dialogu, praw człowieka. 3. Projekty promujące demokrację lokalną, partycypację, transparentność, rozwój lokalny i obywatelską aktywność - tam, gdzie warunki na to pozwalają. 4. Edukacja obywatelska, szkolenia, wsparcie instytucji niezależnych - by wzmacniać odporność społeczną i instytucjonalną na autorytarne naciski. Mechanizmy odpowiedzialności	
--	--	---	---	--

			obywatelskiego, • budowy struktur lokalnej demokracji i partycypacji, • wzmocnienia pozycji Polski jako kraju, który konsekwentnie wspiera europejskie wartości, a jednocześnie ma historyczne zobowiązania wobec regionu. Taki krok ma znaczenie nie tylko humanitarne - to także strategiczna inwestycja w stabilność, demokrację i prawa człowieka na wschodniej flance europejskiej przestrzeni bezpieczeństwa.	i przejrzystości - wsparcie tylko dla podmiotów, które gwarantują jawność finansowania, przejrzyste rozliczenia, ochronę niezależności; wykluczenie funduszy dla organizacji sygnalizujących zależność od struktur władzy lub podejrzanych o wspieranie autorytarnych reżimów.	
40	Fundacja Pol	I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej, str. 4 - drugi akapit - Gruzja	W dokumencie nie jest wymieniona Gruzja, lub chociażby wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji. Sytuacja w Gruzji po wyborach parlamentarnych w październiku 2024 r. gwałtownie się pogorszyła: widać regres demokratyczny, ograniczanie wolności obywatelskich oraz nasilone działania przeciw organizacjom pozarządowym i niezależnym mediom. W 2024 r. przyjęto rozwiązania prawne inspirowane modelami z państw autorytarnych (m.in. ustawy o tzw. „agentach zagranicznych”), które w praktyce utrudniają działalność organizacji obywatelskich i niezależnego dziennikarstwa. Równolegle trwają demonstracje, a protestujący oraz dziennikarze relacjonujący wydarzenia doświadczają kar, przemocy i represji. W tej sytuacji wycofanie wsparcia w ramach polskiej współpracy rozwojowej byłoby błędem strategicznym i wizerunkowym. Polska przez lata inwestowała w społeczeństwo obywatelskie w Gruzji, wspierając	Wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji W 2026 roku realizowane będzie wsparcie dla Gruzji w obszarze rozwoju i ochrony społeczeństwa obywatelskiego. Pomoc obejmie inicjatywy służące obronie praw człowieka oraz poszanowaniu podstawowych wolności. Priorytetowo traktowane będą osoby doświadczające represji politycznych – wraz z rodzinami i najbliższym otoczeniem – które potrzebują wsparcia prawnego, psychologicznego oraz socjalnego. Równolegle przewidziane jest wsparcie dla niezależnych mediów i działań zwiększających dostęp obywateli do wiarygodnych informacji: przeciwdziałających dezinformacji oraz wzmacniających bezpieczeństwo dziennikarzy.	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 1

			proeuropejskie aspiracje obywateli, NGO i niezależnych mediów. Nagłe ograniczenie działań podważyłoby wiarygodność Polski oraz osłabiłoby bezpieczeństwo i odporność środowisk podzielających wartości demokratyczne, które dziś ponoszą osobiste konsekwencje swojej aktywności. Uwzględnienie tych elementów w Planie na 2026 r. będzie wyrazem konsekwencji polskiej polityki rozwojowej, solidarności z partnerami oraz realnym wkładem w odporność demokratyczną regionu.	Ważnym elementem programu będzie także wzmacnianie potencjału gruzińskich organizacji obywatelskich, w tym lokalnych inicjatyw, aby mogły skutecznie funkcjonować mimo rosnącej presji i zawężającej się przestrzeni dla działań społecznych.	
41	Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę	WYBRANE KRAJE PARTNERSTWA WSCHODNIEGO	W dokumencie nie jest wymieniona Gruzja, lub chociażby wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji. Sytuacja w Gruzji po wyborach parlamentarnych w październiku 2024 r. gwałtownie się pogorszyła: widać regres demokratyczny, ograniczanie wolności obywatelskich oraz nasilone działania przeciw organizacjom pozarządowym i niezależnym mediom. W 2024 r. przyjęto rozwiązania prawne inspirowane modelami z państw autorytarnych (m.in. ustawy o tzw. „agentach zagranicznych”), które w praktyce utrudniają działalność organizacji obywatelskich i niezależnego dziennikarstwa. Równolegle	Wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji W 2026 roku realizowane będzie wsparcie dla Gruzji w obszarze rozwoju i ochrony społeczeństwa obywatelskiego. Pomoc obejmie inicjatywy służące obronie praw człowieka oraz poszanowaniu podstawowych wolności. Priorytetowo traktowane będą osoby doświadczające represji politycznych – wraz z rodzinami i najbliższym otoczeniem – które potrzebują wsparcia prawnego, psychologicznego oraz socjalnego. Równolegle przewidziane jest wsparcie dla niezależnych mediów i działań	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 1

			trwają demonstracje, a protestujący oraz dziennikarze relacjonujący wydarzenia doświadczają kar, przemocy i represji. W tej sytuacji wycofanie wsparcia w ramach polskiej współpracy rozwojowej byłoby błędem strategicznym i wizerunkowym. Polska przez lata inwestowała w społeczeństwo obywatelskie w Gruzji, wspierając proeuropejskie aspiracje obywateli, NGO i niezależnych mediów. Nagłe ograniczenie działań podważyłoby wiarygodność Polski oraz osłabiłoby bezpieczeństwo i odporność środowisk dzielających wartości demokratyczne, które dziś ponoszą osobiste konsekwencje swojej aktywności. Uwzględnienie tych elementów w Planie na 2026 r. będzie wyrazem konsekwencji polskiej polityki rozwojowej, solidarności z partnerami oraz realnym wkładem w odporność demokratyczną regionu.	zwiększających dostęp obywateli do wiarygodnych informacji: przeciwdziałających dezinformacji oraz wzmacniających bezpieczeństwo dziennikarzy. Ważnym elementem programu będzie także wzmacnianie potencjału gruzińskich organizacji obywatelskich, w tym lokalnych inicjatyw, aby mogły skutecznie funkcjonować mimo rosnącej presji i zawężającej się przestrzeni dla działań społecznych.	
42	Grupa Zagranica	<i>Wstęp, str. 3 - drugi akapit - "W 2026 roku wsparcie Ukrainy pozostanie priorytetem polskiej współpracy rozwojowej i będzie</i>	Brak odpowiedniego ujęcia w opisie faktu, że wojna/działania wojenne cały czas trwają - działania w ramach współpracy rozwojowej dotyczą zarówno pomocy (humanitarnej) dla kraju w stanie wojny jak i działań w ramach pomocy rozwojowej z myślą o odbudowie		Uwaga uwzględniona Jak w pkt 11

		<i>koncentrować się na działaniach, których celem jest odbudowa Ukrainy i pomoc ukraińskiemu społeczeństwu oraz wzmacnianie potencjału ukraińskiej administracji publicznej (...)"</i>	powojennej. Postulujemy uzupełnienie opisu komponentu wsparcia dla Ukrainy przez odwołanie się do pojęcia HDP Nexus (triple nexus), tj. podejścia łączącego działania rozwojowe, humanitarne i pokojowe.		
43	Grupa Zagranica	<i>I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej, str. 4 - pierwszy akapit - priorytety tematyczne - Cel Zrównoważonego Rozwoju nr 3 - Zdrowie</i>	Analiza projektu planu w odniesieniu do priorytetów tematycznych wskazuje na znaczne ograniczenie zakresu wdrażania Celu Zrównoważonego Rozwoju nr 3 tj. 'Dobre zdrowie i jakość życia' (dalej: CZR 3). CZR 3 jest wskazany jako priorytetowy w programie wieloletnim i powinien być konsekwentnie realizowany i planowany w każdym rocznym planie WR do 2030 r. łącznie. Zauważamy, że w projekcie planu na rok 2026 CZR 3 jest wygaszane w każdym ze wskazanych krajów priorytetowych z wyjątkiem Ukrainy, przez różne środki, a zatem: 1) realizowanie priorytetu CZR 3 przez organizacje pozarządowe wyłącznie przez realizację III modułu projektów wybranych w konkursie PR 2024 r., a więc brak konkursu dot CZR 3 dla organizacji pozarządowych w 2026 w		Uwaga nieuwzględniona W Planie 2026 priorytet „Zdrowie” nie jest cyt. „wygaszany”, tylko jest realizowany w kilku krajach priorytetowych, zgodnie z oceną możliwości działania Polskiej pomocy i stosownie do wysokości puli środków finansowych do wykorzystania w 2026 r. Priorytet „Zdrowie” jest utrzymany w Palestynie w postaci 3. modułów projektów NGOs w 2026 r. na łączną kwotę 6,9 mln PLN. W przypadku Libanu zawężono liczbę priorytetów z uwagi na ograniczone środki, natomiast działania w ramach priorytetu Zdrowie będą realizowane przez organy administracji

			Palestynie i Libanie 2) nierealizowanie CZR 3 w krajach priorytetowych Mołdawia, Białoruś 3) eliminacja 2 krajów priorytetowych o największych deficytach w służbie zdrowia w porównaniu do pozostałych krajów priorytetowych, czyli w Etiopii i w Senegalu Brakuje także informacji co do ujęcia komponentu CZR 3 w konkursie na pomoc humanitarną. Postulujemy o poszerzenie narzędzi realizacji priorytetu CZR 3 przez uwzględnienie go w konkursach na rok 2026. Wskazujemy na istotność inwestowania w pomoc zdrowotną w ramach ODA. Zgodnie z rekomendacją OECD-DAC i praktyką OECD jest potrzeba koordynacji między działaniami humanitarnymi i rozwojowymi (vide HDP nexus); usunięcie sektora zdrowie z ODA ryzykuje powstaniem luki między krótkoterminowym ratowaniem życia a długoterminowym wzmocnieniem systemów zdrowia.		rządowej.
44	Grupa Zagranica	<i>I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej, str. 4 - drugi akapit - Gruzja</i>	Projekt planu nie zawiera żadnej informacji/uzasadnienia wobec braku ujęcia Gruzji jako kraju partnerskiego polskiej współpracy rozwojowej. Zdając sobie sprawę ze zmieniającej się sytuacji wewnętrznej w tym kraju,		Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 1

			widzimy pilną potrzebę uwzględnienia w planach polskiej WR na najbliższe lata (w tym na rok 2026) priorytetu dla wsparcia na rzecz społeczeństwa Gruzji. Szczegółowo proponujemy następujący zapis w poszerzonym podrozdziale 'WYBRANE KRAJE PARTNERSTWA WSCHODNIEGO': "(...) Gruzja - 'Wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji' W 2026 roku realizowane będzie wsparcie dla Gruzji w obszarze rozwoju i ochrony społeczeństwa obywatelskiego. Pomoc obejmie inicjatywy służące obronie praw człowieka oraz poszanowaniu podstawowych wolności. Priorytetowo traktowane będą osoby doświadczające represji politycznych – wraz z rodzinami i najbliższym otoczeniem – które potrzebują wsparcia prawnego, psychologicznego i socjalnego. Równolegle przewidziane jest wsparcie dla niezależnych mediów i działań zwiększających dostęp obywateli do wiarygodnych informacji: przeciwdziałających dezinformacji oraz wzmacniających bezpieczeństwo dziennikarzy. Ważnym elementem programu będzie także wzmacnianie potencjału gruzińskich organizacji		
--	--	--	--	--	--

			obywatelskich, w tym lokalnych inicjatyw, aby mogły skutecznie funkcjonować mimo rosnącej presji i zawężającej się przestrzeni dla działań społecznych. (...)” Uzasadnienie: Sytuacja w Gruzji po wyborach parlamentarnych w październiku 2024 r. gwałtownie się pogorszyła: widać regres demokratyczny, ograniczanie wolności obywatelskich oraz nasilone działania przeciw organizacjom pozarządowym i niezależnym mediom. W 2024 r. przyjęto rozwiązania prawne inspirowane modelami z państw autorytarnych (m.in. ustawy o tzw. „agentach zagranicznych”), które w praktyce utrudniają działalność organizacji obywatelskich i niezależnego dziennikarstwa. Równolegle trwają demonstracje, a protestujący oraz dziennikarze relacjonujący wydarzenia doświadczają kar, przemocy i represji. W tej sytuacji wycofanie wsparcia w ramach polskiej współpracy rozwojowej byłoby błędem strategicznym i wizerunkowym. Polska przez lata inwestowała w społeczeństwo obywatelskie w Gruzji, wspierając proeuropejskie aspiracje obywateli, NGO i niezależnych mediów. Nagłe ograniczenie działań podważyłoby wiarygodność Polski oraz osłabiłoby		
--	--	--	---	--	--

			bezpieczeństwo i odporność środowisk dzielących wartości demokratyczne.		
45	Grupa Zagranica	<i>I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej, str. 4 - drugi akapit - Etiopia, Senegal</i>	Projekt planu nie zawiera żadnego uzasadnienia dla usunięcia Etiopii i Senegalu z listy krajów priorytetowych. Zgodnie z Wieloletnim Programem Współpracy rozwojowej 2021–2030 lista krajów priorytetowych została określona w Planie Rocznym Pomocy Rozwojowej na 2021. Lista jest rewidowana 2-krotnie przez Ministra Spraw Zagranicznych w 2024 i w 2027 roku. Lista ta zawiera 10 krajów: • cztery kraje Partnerstwa Wschodniego: Białoruś, Gruzję, Mołdawię i Ukrainę • dwa kraje Bliskiego Wschodu: Liban i Palestynę • cztery kraje Afryki Subsaharyjskiej: Etiopię, Kenię, Senegal i Tanzanię. Jednocześnie WPWR nie wyklucza rozszerzenia listy krajów priorytetowych ze względu na zmieniające się okoliczności str.19 WPWR. Ewentualnie lista może zostać zawężona, ale po konsultacji z partnerami społecznymi - str. 20 WPWR - "(...) Wyjątkowo, w razie zaistnienia szczególnych, nieprzewidzianych okoliczności, Minister Spraw Zagranicznych będzie mógł dokonywać zmian, po		Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 30

			<i>przeprowadzeniu konsultacji z partnerami społecznymi, na liście krajów priorytetowych (poprzez modyfikację, zawężenie lub rozszerzenie tej listy) i również w innych wypadkach, jeżeli taka zmiana będzie uzasadniona realizacją celów polityki zagranicznej RP (...)</i> Konsultacje z partnerami społecznymi wskazane w ww. zapisie nie zostały przeprowadzone. Postulujemy o ich zorganizowanie - w ramach rewizji WPWR w roku 2027 - i jednocześnie o utrzymanie konkursu dla organizacji pozarządowych zarówno dla Senegalu jak i Etiopii w priorytetach tematycznych i formie ich realizacji w drodze konkursu dla organizacji pozarządowych, tak jak w 2024 r.		
46	Grupa Zagranica	<i>I. Priorytety geograficzne i tematyczne - wybrane kraje PW, str. 6 - Ukraina - priorytet 'Zdrowie' (CZR 3) - wsparcie rodzin weteranów</i>	Postulujemy poszerzenie podpkt. a) o wsparcie dla rodzin weteranów, biorąc pod uwagę, że z weteranami pracują też bezpośrednio organy państwowe w Ukrainie i trzeba unikać duplikacji. Pomoc rodzinom jest również priorytetem, szczególnie w zakresie pomocy psychologicznej, etc. O wsparciu dla rodzin weteranów jest mowa we Wstępie do projektu planu (w drugim akapicie)		Uwaga uwzględniona „Poprawa jakości i dostępu do opieki medycznej i psychologicznej, podstawowej i specjalistycznej pomocy medycznej oraz rehabilitacji, zwłaszcza w przypadku weteranów wojennych i ich rodzin, a także podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego i niemedycznego mającego bezpośredni kontakt z

					pacjentem, z uwzględnieniem obsługi specjalistycznego sprzętu”
47	Grupa Zagranica	<i>I. Priorytety geograficzne i tematyczne - wybrane kraje PW, str. 6 - Ukraina - priorytet 'Zdrowie' (CZR 3) - podnoszenie kwalifikacji nie tylko personelu medycznego</i>	Postulujemy także o poszerzenie podpkt. a) rozszerzenie grupy docelowej poza personel medyczny, tj np. o specjalistów zaangażowanych w bezpośrednią pracę z beneficjentami, w tym psychologów, pracowników socjalnych, interwentów kryzysowych oraz innych kadr pierwszego kontaktu, których działania mają kluczowe znaczenie dla zapewnienia wsparcia w obszarze zdrowia psychicznego i dobrostanu społeczności.		Uwaga uwzględniona Jak w pkt 46
48	Grupa Zagranica	<i>I. Priorytety geograficzne i tematyczne - wybrane kraje PW, str. 5-6 - Ukraina - wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego</i>	Postulujemy dodanie komponentu lub uzupełnienie istniejących priorytetów o działania w zakresie wzmacniania społeczeństwa obywatelskiego i lokalnych wspólnot W obecnym kształcie opis działań wspierających Ukrainę koncentruje się na działaniach z poziomu "państwo", pomijając kluczowe elementy społeczne, takie jak rola organizacji społeczeństwa obywatelskiego, wzmacnianie kapitału społecznego, partycypacja, rozwój lokalnych liderów, odbudowa relacji społecznych w społecznościach dotkniętych wojną, edukacja obywatelska, działania z zakresu odporności informacyjnej i przeciwdziałania dezinformacji oraz		Uwaga nieuwzględniona Priorytety tematyczne wynikają z kierunków polskiej polityki zagranicznej i obejmują określone obszary, zidentyfikowane obecnie jako wymagające najpilniejszych działań.

			wsparcie osób wewnętrznie przesiedlonych w ich integracji społecznej i gospodarczej.		
49	Grupa Zagranica	<i>I. Priorytety geograficzne i tematyczne, str. 11 - Afryka Subsaharyjska - działania klimatyczne (adaptacja, wzmacnianie odporności)</i>	Postulujemy uzupełnienie priorytetów o wyraźny element działań klimatycznych. W Afryce Subsaharyjskiej zmiany klimatu bezpośrednio ograniczają dostęp do wody i żywności, zwiększając niedożywienie dzieci. Organizacje pozarządowe realizują działania klimatyczne, które poprawiają np. bezpieczeństwo żywnościowe społeczności. Włączenie tego komponentu w priorytety mogłoby znacząco wzmocnić efektywność polskiej współpracy rozwojowej		W Planie widnieje już wyraźny zapis: „Działania rozwojowe powinny uwzględniać priorytety przekrojowe – równość szans kobiet i mężczyzn oraz ochrona klimatu”. (str. 13). Zapis ten wynika bezpośrednio z Wieloletniego programu współpracy rozwojowej na lata 2021- 2030, gdzie zdefiniowane są priorytety przekrojowe polskiej współpracy rozwojowej. Będziemy je uwzględniać we wszystkich działaniach Polskiej pomocy: „Polska będzie wspierać kraje partnerskie w ich działaniach zmierzających do ograniczenia negatywnych skutków zmian klimatu i budowania ich zdolności adaptacyjnych do zmian klimatu (w tym ograniczenia ryzyka klimatycznego i zmniejszenia podatności na zagrożenia). Dotyczy to

					współpracy dwustronnej i wielostronnej.”
50	Grupa Zagranica	<i>I. Priorytety geograficzne i tematyczne, str. 11 - Kenia - priorytet 'Edukacja' (CZR 4)</i>	Priorytet jest zawężony tylko i wyłącznie do wsparcia kosztów stypendiów i kosztów pobytu studentek i studentów z krajów partnerskich w Polsce. Postulujemy: a) dodanie komponentu dostępu do jakościowej edukacji na poziomie szkół podstawowych, średnich lub/i spriorytetyzowaniu działań na rzecz młodzieży w zakresie kształcenia zawodowego i technicznego, b) rozszerzenie priorytetu o wsparcie dla edukacji zawodowej także przez realizację tego działania w ramach konkursu PPR 2026.		Uwaga nieuwzględniona Z uwagi na ograniczony budżet na 2026 r. konieczne jest zawężenie obszarów priorytetowych, aby utrzymać efektywność Polskiej pomocy. W przypadku Kenii priorytet „Edukacja” będzie realizowany za pomocą innych narzędzi – np. programów stypendialnych.
51	Grupa Zagranica	<i>I. Priorytety geograficzne i tematyczne, str. 11 - Kenia - priorytet 'Godna praca i przedsiębiorczość' (CZR 8)</i>	Postulujemy o poszerzenie priorytetu o działania w zakresie organizowania szkoleń/warsztatów edukacyjnych w szkołach zawodowych		Uwaga uwzględniona 3. Równe szanse – godna praca i przedsiębiorczość (CZR 8): rozwój przedsiębiorczości m, in, poprzez tworzenie nowych miejsc pracy oraz poprawę funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw, zwłaszcza w sektorach rolno-spożywczym (w tym

					przetwórstwo i przechowywanie żywności) i turystyki, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji kobiet oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, organizacja szkoleń i warsztatów edukacyjnych w szkołach zawodowych.
52	Grupa Zagranica	<i>I. Priorytety geograficzne i tematyczne, str. 11-12 - Kenia i Tanzania - priorytet 'Edukacja' (CZR 4)</i>	Postulujemy o włączenie tego priorytetu do konkursu PPR 2026. W Tanzanii i Kenii jest nadal bardzo mały udział uczniów w edukacji średniej i zawodowej. Partnerzy polskich NGO z tego kraju wskazują dużą potrzebę rozbudowy i modernizacji placówek edukacyjnych. Warto również podkreślić iż są to bardzo młode społeczeństwa (mediana wieku w Kenii to 20 lat, w Tanzanii 17.5). Dlatego wydaje nam się uzasadnione kontynuować wsparcie edukacji w tych krajach w również ramach konkursów Polskiej Pomocy, odpowiadających na potrzeby konkretnych społeczności.		Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 3
53	Grupa Zagranica	<i>IV. Edukacja globalna, str. 14 - cele i działania EG na rok 2026</i>	Opis obszaru edukacji globalnej - jednego z trzech obszarów tematycznych wymienionych w ustawie o współpracy rozwojowej (obok pomocy rozwojowej i pomocy humanitarnej) jest bardzo zdawkowy. Postulujemy o uzupełnienie zapisów wskazujących jakie konkretne działania ma zamiar zrealizować MSZ w zakresie edukacji globalnej w roku 2026,		Uwaga częściowo uwzględniona: Działania realizowane w 2026 roku będą zgodne z założeniami edukacji globalnej, określonymi w Programie 2021-2030 i będą służyły:

			w szczególności odnosząc się do wpisanej do WPWR 2021-30 deklaracji o <i>"(...) stworzeniu dokumentu o charakterze strategicznym i operacyjnym dotyczącym edukacji globalnej w Polsce (...)".</i> Postulujemy także o doprecyzowanie w planie rocznym zakresu tematycznego (zadań), które mają być finansowane w ramach konkursu EG 2026 oraz wskazanie orientacyjnego terminu ogłoszenia konkursu oraz jego formy (regranting/ konkurs otwarty, konkurs modułowy czy nie etc.).		- zwiększaniu świadomości opinii publicznej na temat globalnych współzależności, - zwiększeniu świadomości problemów i wyzwań globalnych, w szczególności w miejscowościach liczących mniej niż 500 tys. mieszkańców oraz wsparciu organizacji z niewielkim doświadczeniem w realizacji projektów edukacji globalnej poprzez regranting.
54	Grupa Zagranica	<i>C. Działania realizowane za pośrednictwem Fundacji Solidarności Międzynarodowej, str. 20 - udział NGO w realizacji działań FSM</i>	Postulujemy dodanie zapisu o planowanym zakresie tematycznym i harmonogramie otwartych konkursów grantowych organizowanych przez FSM w ramach realizacji zadań "z zakresu polskiej współpracy rozwojowej zgodnie z określonym zakresem tematycznym w rozdziale I". Z zapisów z rozdziału I dot. realizatorów zadań dla poszczególnych krajów w poszczególnych priorytetach nie wynika w jakim stopniu działania FSM mają być zadaniami własnymi a w jakim zlecane w konkursach grantowych. Postulujemy szeroki zakres konkursów grantowych w ramach działań Fundacji. Zgodnie z § 9. 1. Statutu FSM: <i>"(...) Fundacja realizuje swoje cele [min.] (...) poprzez zlecenie zadań realizatorom projektów w</i>		Uwaga nieuwzględniona Zakres regrantingu realizowanego przez FSM nie jest regulowany na poziomie Planu, a na poziomie umowy pomiędzy MSZ a FSM.

			<i>rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (...)"</i>		
55	Grupa Zagranica	<i>D. Projekty realizowane za pośrednictwem polskich placówek zagranicznych, str. 20 - udział NGO w projektach placówek dypl.</i>	Na poczet przejrzystości i przewidywalności współpracy z partnerami społecznymi, postulujemy doprecyzowania zasad dostępu dla organizacji pozarządowych do współpracy przy realizacji projektów placówek dypl. Czy polskie organizacje pozarządowe będą mogły ubiegać się o wsparcie w ramach tego mechanizmu?		Uwaga nieuwzględniona Placówki realizują projekty z partnerami społecznymi działającymi i zarejestrowanymi lokalnie. Warunek ten jest zawarty w Wytycznych do realizacji projektów przez placówki zagraniczne. Wytyczne jasno określają, że są to lokalne instytucje partnerskie z wyłączeniem organizacji uprawnionych do udziału w konkursach dotacyjnych Ministra Spraw Zagranicznych RP.
56	Fundacja VERDA	<i>I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej, str. 4 - drugi akapit - Gruzja</i>	W dokumencie nie jest wymieniona Gruzja, lub chociażby wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji. Sytuacja w Gruzji po wyborach parlamentarnych w październiku 2024 r. gwałtownie się pogorszyła: widać regres demokratyczny, ograniczanie wolności obywatelskich oraz nasilone działania przeciw organizacjom pozarządowym i niezależnym mediom. W 2024 r. przyjęto rozwiązania prawne inspirowane modelami z państw autorytarnych (m.in. ustawy o tzw. „agentach zagranicznych”), które w praktyce utrudniają działalność organizacji obywatelskich i niezależnego dziennikarstwa. Równolegle trwają	Wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji W 2026 roku realizowane będzie wsparcie dla Gruzji w obszarze rozwoju i ochrony społeczeństwa obywatelskiego. Pomoc obejmie inicjatywy służące obronie praw człowieka oraz poszanowaniu podstawowych wolności. Priorytetowo traktowane będą osoby doświadczające represji politycznych – wraz z rodzinami i najbliższym otoczeniem – które potrzebują wsparcia	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 1

			demonstracje, a protestujący oraz dziennikarze relacjonujący wydarzenia doświadczają kar, przemocy i represji. W tej sytuacji wycofanie wsparcia w ramach polskiej współpracy rozwojowej byłoby błędem strategicznym i wizerunkowym. Polska przez lata inwestowała w społeczeństwo obywatelskie w Gruzji, wspierając proeuropejskie aspiracje obywateli, NGO i niezależnych mediów. Nagłe ograniczenie działań podważyłoby wiarygodność Polski oraz osłabiłoby bezpieczeństwo i odporność środowisk dzielących wartości demokratyczne, które dziś ponoszą osobiste konsekwencje swojej aktywności. Uwzględnienie tych elementów w Planie na 2026 r. będzie wyrazem konsekwencji polskiej polityki rozwojowej, solidarności z partnerami oraz realnym wkładem w odporność demokratyczną regionu.	prawnego, psychologicznego oraz socjalnego. Równolegle przewidziane jest wsparcie dla niezależnych mediów i działań zwiększających dostęp obywateli do wiarygodnych informacji: przeciwdziałających dezinformacji oraz wzmacniających bezpieczeństwo dziennikarzy. Ważnym elementem programu będzie także wzmacnianie potencjału gruzińskich organizacji obywatelskich, w tym lokalnych inicjatyw, aby mogły skutecznie funkcjonować mimo rosnącej presji i zawężającej się przestrzeni dla działań społecznych.	
57	Fundacja Kalejdoskop Kultur	I. Priorytety geograficzne i tematyczne - wybrane kraje PW, str. 6 - Ukraina - priorytet 'Zdrowie' (CZR 3)	Postulujemy poszerzenie podpkt. a) o wsparcie dla rodzin weteranów, biorąc pod uwagę, że z weteranami pracują też bezpośrednio organy państwowe w Ukrainie i trzeba unikać duplikacji. Pomoc rodzinom jest również priorytetem, szczególnie w zakresie pomocy psychologicznej, etc. O wsparciu dla rodzin weteranów jest mowa we Wstępie do projektu planu (w drugim akapicie)		Uwaga uwzględniona Jak w pkt 46
58	Fundacja Kalejdoskop		Postulujemy poszerzenie podpkt. a)1) doprecyzowanie grupy, której	poprawa jakości i dostępu do opieki medycznej i	Uwaga nieuwzględniona

	Kultur	<i>I. Priorytety geograficzne i tematyczne - wybrane kraje PW, str. 6 - Ukraina - priorytet 'Zdrowie' (CZR)</i>	dotyczy poprawa jakość dostępu do opieki psychologicznej i medycznej w celu uniknięcia wrażenia ograniczenia działań do samych weteranów i weteranek - we wstępie mowa m.in. o osobach przesiedlonych wewnątrz kraju, ich rodzinach oraz dzieciach pokrzywdzonych przez działania wojenne, weteranach, weterankach oraz ich rodzinach. 2) rozszerzenie grupy docelowej działań związanych z podnoszeniem kwalifikacji poza personel medyczny, tj np. o specjalistów zaangażowanych w bezpośrednią pracę z beneficjentami, w tym psychologów, pracowników socjalnych, interwentów kryzysowych oraz innych kadr pierwszego kontaktu, których działania mają kluczowe znaczenie dla zapewnienia wsparcia w obszarze zdrowia psychicznego i dobrostanu społeczności.	psychologicznej oraz podstawowej i specjalistycznej pomocy medycznej dla osób dotkniętych skutkami działań wojennych, a także zapewnienie rehabilitacji w szczególności dla weteranów wojennych; równoległe podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego, psychologów oraz kadr pierwszego kontaktu w zakresie zdrowia i zdrowia psychicznego, z uwzględnieniem obsługi specjalistycznego sprzętu.	Zapisy jak w pkt 46 są wystarczające
59	Fundacja Kalejdoskop Kultur	<i>Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej, str. 4 - drugi akapit - Gruzja</i>	Wnosimy o przywrócenie Gruzji do listy krajów priorytetowych Polskiej Pomocy, z ukierunkowaniem wsparcia na działania realizowane przez społeczeństwo obywatelskie oraz lokalnych liderów działających na rzecz rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego w swoich społecznościach. W obecnych uwarunkowaniach to właśnie podmioty oddolne – organizacje społeczne, inicjatywy lokalne, grupy nieformalne oraz liderzy społeczni – odgrywają		Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 1

			kluczową rolę w podtrzymywaniu aktywności obywatelskiej, spójności społecznej i rozwoju na poziomie regionalnym. Wsparcie ukierunkowane na społeczeństwo obywatelskie oraz lokalne społeczności pozostaje w pełnej zgodności z priorytetami Wieloletniego Programu Współpracy Rozwojowej 2021–2030. Działania realizowane przez organizacje i liderów oddolnych sprzyjają wzmocnieniu instytucji społecznych (CZR 16), rozwojowi regionalnemu i lokalnej przedsiębiorczości (CZR 8) oraz inicjatywom związanym z ochroną środowiska, zieloną odbudową i adaptacją do zmian klimatu (CZR 13 i 15). W obecnym kontekście społecznym i politycznym to właśnie te podmioty dysponują największym potencjałem do prowadzenia trwałych, odpowiedzialnych i zakorzenionych lokalnie działań na rzecz rozwoju i odporności społecznej Gruzji.		
60	Fundacja EkoRozwoju	<i>I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej, str. 4</i> <i>- drugi akapit - Gruzja</i>			Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 1

			dużym zaniepokojeniem przyjęliśmy informację o usunięciu Gruzji z listy krajów priorytetowych Polskiej Pomocy. Wziąwszy pod uwagę sytuację polityczną w kraju, a także obecną presję pod jaką znajduje się społeczeństwo obywatelskie w tym kraju, wnosimy o przywrócenie Gruzji do listy krajów priorytetowych Polskiej Pomocy, ze szczególnym ukierunkowaniem współpracy na działania realizowane z partnerami społeczeństwa obywatelskiego oraz organizacjami lokalnymi, których działalność przyczynia się do wzmacniania spójności społecznej, odporności lokalnych społeczności i zrównoważonego rozwoju regionalnego. Wieloletni Program Współpracy Rozwojowej 2021–2030 wskazuje, że działania Polskiej Pomocy mogą być kierowane do partnerów, którzy wykazują zdolność do realizacji celów rozwojowych, w tym budowania lokalnej odporności, włączania społeczności oraz wzmacniania potencjału gospodarczego i środowiskowego. W sytuacji, w której współpraca z instytucjami publicznymi jest ograniczona, ważnym jest ukierunkowanie wsparcia na	W 2026 roku działania Polskiej Pomocy w Gruzji nakierowane będą na wsparcie organizacji społeczeństwa obywatelskiego, budowanie kompetencji liderów lokalnych oraz wzmacnianie odporności społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem środowisk działających na poziomie lokalnym i regionalnym. Jednocześnie kontynuowane będzie wsparcie rozwoju regionalnego poprzez wzmacnianie lokalnej przedsiębiorczości, turystyki odpowiedzialnej oraz potencjału ekonomicznego społeczności, a także działania wpisujące się w cele CZR 13 i 15, obejmujące zieloną odbudowę, ochronę środowiska, adaptację do zmian klimatu oraz rozwój specjalistycznych kompetencji środowiskowych. 1. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16) a) Wspieranie społeczeństwa obywatelskiego, w tym rozwój kompetencji organizacji pozarządowych, grup nieformalnych i lokalnych inicjatyw,	
--	--	--	--	--	--

			organizacje społeczne, liderów lokalnych oraz inicjatywy działające poniżej szczebla centralnego, które zachowują zdolność do realizacji działań w obszarze dobrego rządzenia, rozwoju lokalnego oraz ochrony środowiska. Taki kierunek współpracy jest zgodny z priorytetami CZR 16, CZR 8, CZR 13 i CZR 15, a także z zasadami WPWR dotyczącymi elastyczności, efektywności i partnerstwa w kontekście zmieniających się uwarunkowań politycznych.	działających na rzecz przejrzystości życia publicznego, partycypacji obywatelskiej oraz wzmacniania spójności społecznej. b) Budowanie kompetencji liderów lokalnych poprzez programy szkoleniowe, mentoringowe i sieciujące, umożliwiające im skuteczne reprezentowanie interesów społeczności lokalnych. 2. Równe szanse – przedsiębiorczość (CZR 8) a) Wsparcie działań społeczności lokalnych, organizacji pozarządowych i mikroprzedsiębiorstw na rzecz rozwoju regionalnego, w tym lokalnych strategii wzrostu, tworzenia miejsc pracy oraz wzmacniania inicjatyw oddolnych. b) Wspieranie rozwoju turystyki odpowiedzialnej i produktów lokalnych, w tym działań producentów i organizacji lokalnych służących podnoszeniu jakości, promocji i zrównoważonemu wykorzystaniu zasobów przyrodniczych i kulturowych. 3. Klimat i zasoby naturalne (CZR 13 i CZR 15)	
--	--	--	--	---	--

				a) Wzmocnienie zdolności adaptacyjnych i odporności na zagrożenia klimatyczne i katastrofy naturalne na poziomie lokalnym zwłaszcza w obszarach górskich. d) Wsparcie działań na rzecz zachowania różnorodności biologicznej, ochrony, odtworzenia i zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi.	
61	Fundacja EkoRozwoju	<i>Priorytety geograficzne i tematyczne - wybrane kraje PW, str. 5-6 - Ukraina</i>	Postulujemy o dodanie celu związanego z zieloną odbudową Ukrainy w ramach CZR 11. Dodatkowo postulujemy o umożliwienie realizacji tych działań w ramach projektów wyłonionych w konkursie „Polska pomoc rozwojowa 2026”. Ukraina stoi przed koniecznością równoczesnej odbudowy infrastrukturalnej oraz przyrodniczej, szczególnie na terenach dotkniętych działaniami wojennymi. Zielona odbudowa, w tym profesjonalne zarządzanie zielenią i rozwój kompetencji w obszarze planowania środowiskowego, wzmacnia odporność miast, poprawia warunki życia mieszkańców i przyspiesza integrację z europejskimi standardami urbanistycznymi. Jednocześnie w trakcie	CZR 11 – Równe szanse: zrównoważone miasta) wsparcie zielonej odbudowy miast i terytoriów, w tym rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury, odtwarzanie zasobów naturalnych na terenach zdegradowanych w wyniku działań wojennych m.in. poprzez podnoszenie kompetencji samorządów i służb lokalnych w zakresie zarządzania zielenią, planowania przestrzennego i adaptacji do zmian klimatu.	Uwaga częściowo uwzględniona Postulat ten realizowany jest już poprzez narzędzia wielostronne.

			trwania działań wojennych stanowi element wsparcia i integracji eksperckiego środowiska w Ukrainie.		
62	Caritas Polska	Strona 4 Sekcja I: Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej „Polska pomoc rozwojowa w 2026 roku będzie realizowana na rzecz krajów priorytetowych: Ukrainy, etiop. i, Palestyny, Libanu, Kenii oraz Tanzanii. Wsparcie rozwojowe dla Etiopii i Senegalu będzie kontynuowane w formie kolejnych modułów projektów dotowanych w ramach konkursu „Polska pomoc 2024”. Rok 2026 będzie ostatnim rokiem wsparcia Etiopii i Senegalu jako krajów priorytetowych <i>Polskiej pomocy.</i> ”	Główną uwagą jest usunięcie Etiopii z listy krajów priorytetowych. Zdaniem Caritas Polska jest to decyzja przedwczesna i nieuzasadniona w kontekście tak dużej zmiany polegającej na zawężaniu kierunków geograficznych polskiej współpracy rozwojowej i obecności tam polskich organizacji pozarządowych przez ostatnich kilka lat. W ramach <i>Wieloletniego programu współpracy rozwojowej na lata 2021-2030</i> zaplanowano rozwój strategii współpracy rozwojowej o minimum trzyletnim horyzoncie czasowym dla każdego z krajów priorytetowych w ramach dialogu z interesariuszami działań. Taka decyzja powinna zostać podjęta na podstawie faktycznie powstałej strategii oraz jej ewaluacji, co mogłoby stanowić podstawę do podjęcia decyzji o ewentualnym zawężeniu listy krajów. Strategia ma powstać w ramach dialogu z miejscowymi instytucjami rządowymi, władzami lokalnymi, partnerami społecznymi oraz innymi podmiotami, z uwzględnieniem procesu wspólnego programowania na rzecz rozwoju w Unii Europejskiej. Jak zakłada Program Współpracy 2021-2030, „Lista zostanie poddana dwukrotnie przeglądowi ze względu na ewentualne zmiany społeczno-polityczne na świecie: w trakcie opracowywania	Nieusuwanie Etiopii z listy krajów priorytetowych do końca perspektywy 2021-2030 oraz skupienie się na rozwoju strategii współpracy na tym kierunku geograficznym oraz jej regularnej ewaluacji.	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 30

			Planu współpracy rozwojowej w 2024 oraz w 2027 r.”, oraz „Wyjątkowo, w razie zaistnienia szczególnych, nieprzewidzianych okoliczności Minister Spraw Zagranicznych będzie mógł dokonywać zmian, po przeprowadzeniu konsultacji z partnerami społecznymi na liście krajów priorytetowych (poprzez modyfikację, zawężenie lub rozszerzenie tej listy) i również w innych wypadkach, jeżeli taka zmiana będzie uzasadniona realizacją celów polityki zagranicznej RP.” Nasza rekomendacja nieusuwania Etiopii z listy krajów priorytetowych wynika również z brak wprowadzonej praktyki przeglądu i ewaluacji Programu Wieloletniego w poszczególnych kierunkach i nieusuwanie krajów mogłoby być okazją do prawidłowej realizacji działań wskazanych w Programie Wieloletnim 2021-2023. Zostało to potwierdzone w ramach kontroli Najwyższej Izby Kontroli pod sygnaturą KAP.410.2.6.2024 - Wystąpienie pokontrolne: P/24/003 Realizacja „Wieloletniego Programu Współpracy Rozwojowej na lata 2021-2030. Solidarność dla rozwoju”. W ramach przedmiotowej kontroli twierdzono nieprawidłowości w nieopracowaniu – wskazanych w rozdziale 3.1 WPWR 2021-2030 – strategii współpracy rozwojowej dla krajów priorytetowych, do których kierowane jest najwięcej działań rozwojowych, wymienionych w rocznych planach współpracy rozwojowej. Takie		
--	--	--	---	--	--

			strategie nadal nie powstały, a pojawia się propozycja usuwania krajów z listy. Kolejna wskazana nierzetelność to nieprzewodzenie ewaluacji skuteczności osiągania celów współpracy rozwojowej. Jak powyżej, te ewaluacje nie zostały przeprowadzone, a pojawia się propozycja usuwania krajów z listy. Jest to bardzo ważna uwaga, ponieważ nie jest wiadome na jakiej podstawie oba kraje (tj. Etiopia i Senegal) są usuwane w listy krajów w 2026 roku. Jeszcze jedna nierzetelność wskazania z Wystąpieniu pokontrolnym to nieprzeprowadzenie przeglądu listy krajów polskiej pomocy na etapie przygotowania rocznego planu współpracy rozwojowej na 2024 r. Taki przegląd nie miał miejsca w przypadku Planu na 2025 i obecnie na 2026. Najwyższa Izba Kontroli uznała, że "[...] powyższe nieprawidłowości wskazują na nie w pełni skuteczny nadzór Ministra SZ związany z realizacją zadań w ramach WPWR 2021-2030." Rekomendujemy więc skupienie się na prawidłowej realizacji założeń Programu Wieloletniego nie usuwając przedwcześnie krajów z listy. Kierunki te były włączone w poprzednie lata i konkursy Polska Pomoc i działania w tych krajach miały miejsce zarówno przez organizacje pozarządowe jak i inne instytucje. Bez strategii, ewaluacji i przeglądu kierunków usuwanie krajów z listy jest przedwczesne i nieuzasadnione. Konsultacje społeczne odbywają się obecnie tylko po opublikowaniu projektu		
--	--	--	--	--	--

			Planu zawierającego zapis o usunięciu tych krajów i w formie zaproszenia do wniesienia uwag do propozycji Planu na 2026 rok, a nie w trakcie planowania takiej decyzji i bez przedstawienia uzasadnienia. Departament Współpracy Rozwojowej MSZ skutecznie i wielokrotnie korzystał z mechanizmów koordynacji i współpracy z organizacjami pozarządowymi i jesteśmy pewni, że takie mechanizmy istnieją, aby realnie włączyć interesariuszy Programu w rozmowy na temat potencjalnych zmian. W Programie Wieloletnim wskazane są kryteria uwzględniane przy wyborze krajów priorytetowych. Poniżej odnosimy się do poszczególnych kryteriów: 1. Stan i perspektywy rozwoju stosunków z danym krajem w wymiarze politycznym i gospodarczym, jego znaczenie dla szeroko pojętego bezpieczeństwa Polski oraz potencjalne korzyści ze współpracy. Etiopia jest jednym z najszybciej rozwijających się krajów Afryki i przechodzi obecnie transformację gospodarczą i polityczną. Jest największym państwem w regionie i najsilniejszym sojusznikiem w regionie, jeśli chodzi o współpracę na rzecz rozwoju i współpracy rozwojowej i humanitarnej. Korzyści ze współpracy i podkreślenia roli współpracy Polski i Etiopii były kilkakrotnie podkreślane przez władze Polski, co również ma miejsce na forum UE. Perspektywy rozwoju współpracy są bardzo duże.		
--	--	--	---	--	--

			2. Potrzeby rozwojowe kraju partnerskiego i możliwości ich zaspokojenia w oparciu o zasoby, którymi Polska dysponuje, w tym zasoby sektora prywatnego: W kontekście współpracy z Etiopią, potrzeby rozwojowe tego kraju są zróżnicowane i obejmują kilka kluczowych obszarów, w których Polska może zaoferować swoją pomoc, wykorzystując zarówno zasoby sektora publicznego, jak i prywatnego. Po pierwsze, Etiopia, jako kraj o dużym potencjale, boryka się z problemami infrastrukturalnymi, które ograniczają jej rozwój gospodarczy. Potrzebne są inwestycje w infrastrukturę transportową (drogową, kolejową, portową), energetyczną oraz wodociągową. Polskie firmy budowlane i inżynierskie mają doświadczenie w realizacji projektów infrastrukturalnych w różnych częściach świata, w tym w krajach rozwijających się. Polska może oferować ekspertyzę w zakresie budowy i modernizacji infrastruktury, a także wspierać realizację projektów w ramach międzynarodowych funduszy rozwojowych. Współpraca z polskimi przedsiębiorstwami sektora OZE (odnawialne źródła energii), zwłaszcza w zakresie budowy farm wiatrowych czy słonecznych, może pomóc Etiopii w rozwiązaniu problemów z dostępem do energii. Po drugie, Etiopia zmaga się z dużym wyzwaniem w zakresie edukacji, szczególnie w obszarze szkoleń zawodowych i technicznych. Rozwój		
--	--	--	---	--	--

			kompetencji młodego pokolenia oraz dostosowanie systemu edukacyjnego do potrzeb rynku pracy stanowi klucz do przyszłego rozwoju kraju. Polska ma doświadczenie w zakresie reform edukacyjnych oraz rozwoju systemów szkoleń zawodowych. Dzięki współpracy z polskimi uczelniami, ośrodkami edukacyjnymi i organizacjami pozarządowymi możliwe jest wsparcie Etiopii w opracowaniu programów edukacyjnych dostosowanych do lokalnych potrzeb. Polska może również wspierać rozwój szkoleń zawodowych w takich obszarach jak rolnictwo, inżynieria, IT czy zarządzanie, oferując swoje doświadczenie oraz dostęp do wysoko wykwalifikowanych specjalistów. Po trzecie, Rolnictwo stanowi podstawę gospodarki Etiopii, jednak kraj zmaga się z problemami związanymi z niską wydajnością, brakiem nowoczesnych technologii oraz wrażliwością na zmiany klimatyczne. Polska ma dużą tradycję w rolnictwie, agrobiznesie i produkcji żywności. Współpraca w tym obszarze może obejmować wdrażanie nowoczesnych technologii rolniczych, systemów nawadniania, poprawę jakości gleb czy rozwój biotechnologii rolniczej. Polskie przedsiębiorstwa z sektora rolno-spożywczego mogą zrealizować projekty wspierające rozwój w zakresie produkcji żywności, przetwórstwa rolnego, a także dystrybucji nowoczesnych maszyn rolniczych, które pozwolą poprawić efektywność produkcji rolnej. Wsparcie		
--	--	--	--	--	--

			w zakresie ochrony środowiska i zmiany podejścia do zrównoważonego rozwoju rolnictwa, w tym rozwiązań związanych z walką z erozją gleby i adaptacją do zmian klimatycznych, również stanowi obszar, w którym Polska może zaoferować cenne doświadczenie. Po czwarte, Etiopia, mimo postępów w poprawie dostępności do usług zdrowotnych, wciąż zмага się z poważnymi wyzwaniami, takimi jak niedostateczna liczba wykwalifikowanych pracowników medycznych, ograniczona dostępność do nowoczesnych technologii medycznych oraz brak odpowiedniej infrastruktury zdrowotnej. Polska może zaoferować współpracę w zakresie szkoleń medycznych, przekazania wiedzy w zakresie nowoczesnych metod leczenia oraz wdrażania programów prewencyjnych, zwłaszcza w obszarze chorób zakaźnych, które są w Etiopii nadal poważnym problemem. Jest to również duże doświadczenie polskich organizacji pozarządowych, które mają bardzo silną specjalizację w takich programach w różnych regionach świata, m.in. w obszarze zdrowia psychicznego (Caritas Polska), medycyny ratunkowej (Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej) czy neonatologii i położnictwa (Polska Misja Medyczna). Po piąte, Etiopia, jak wiele krajów rozwijających się, stoi przed wyzwaniami związanymi z adaptacją do ery cyfrowej. Zwiększenie dostępu do internetu,		
--	--	--	--	--	--

			rozwój e-gov, e-commerce, jak również edukacja w zakresie nowych technologii są kluczowe dla przyszłości kraju. Polska jest jednym z liderów w regionie Europy Środkowo-Wschodniej w zakresie technologii cyfrowych, start-upów technologicznych i innowacji. Polskie firmy IT i technologie cyfrowe mogłyby wspierać rozwój sektora cyfrowego w Etiopii. Programy wymiany wiedzy w zakresie digitalizacji, tworzenia platform e-commerce, wdrażania rozwiązań w zakresie e-administracji czy cyfryzacji sektora rolnictwa (np. aplikacje mobilne dla rolników) mogą przyczynić się do modernizacji gospodarki Etiopii. Po szóste, Etiopia stawia na rozwój sektora prywatnego, szczególnie w obszarze małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). Polska posiada rozbudowany ekosystem MŚP oraz doświadczenie w wspieraniu przedsiębiorczości. Polskie firmy mogą uczestniczyć w inwestycjach w Etiopii, szczególnie w sektorach takich jak energia odnawialna, technologie, rolnictwo, przemysł spożywczy, budownictwo czy IT. Istnieje również przestrzeń do stworzenia platform wspierających przedsiębiorczość, w tym poprzez inkubatory przedsiębiorczości, dostęp do finansowania czy doradztwo w zakresie eksportu i inwestycji. W kontekście rozwoju przedsiębiorczości w regionach trudniej dostępnych i objętych kryzysami, jest tutaj ważne doświadczenie polskich organizacji		
--	--	--	---	--	--

			pozarządowych. Podsumowując, Polska, dysponując zasobami zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego, ma potencjał do skutecznego wspierania Etiopii w realizacji jej potrzeb rozwojowych. Współpraca w obszarach takich jak infrastruktura, edukacja, rolnictwo, zdrowie, technologie cyfrowe oraz sektor prywatny może przyczynić się do zrównoważonego rozwoju Etiopii i wzrostu gospodarczego. Uwzględnienie Etiopii w Planie Pomocy Rozwojowej i umożliwienie kontynuacji działań również w sektorze pomocy humanitarnej i rozwojowej przez organizacje pozarządowe dodatkowo wzmocni ten potencjał współpracy i wymiany w kluczowych sektorach. 3. Cele polityki zagranicznej Polski, w tym cele społeczne i gospodarcze, w szczególności zwiększanie międzynarodowych zdolności do włączania polskich firm, organizacji społecznych i ekspertów do projektów rozwojowych: Opisano to w pkt. 1 i warto nadmienić, że Etiopia zmniejsza swoją izolację w regionie i przechodzi transformację ekonomiczną i polityczną. Takim ruchem ku ożywieniu współpracy i inwestycji jest również uruchomienie lotów bezpośrednich z Warszawy do Addis Abeby, co przekłada się na większe zainteresowanie w sektorze turystyki i współpracy gospodarczej między Polską a Etiopią poprzez sektor prywatny i		
--	--	--	---	--	--

			pobudza to zainteresowanie sektora prywatnego inwestycjami w Etiopii. Oba kraje raportują wzrastający wolumen importu i eksportu, w tym między innymi polski zwiększający się udział inwestycji i eksportu w sektorze rolnictwa i technologii informacyjnych. Polskie organizacje, w tym instytucje badawcze, organizacje pozarządowe i firmy doradcze, mogą angażować się w międzynarodowe projekty rozwojowe jako partnerzy techniczni i doradcy, realizując badania, analizy i rekomendacje w zakresie polityki rozwoju. Co ważne w kontekście Planu Współpracy Rozwojowej, jednym z głównych celów polityki zagranicznej Polski jest wspieranie zrównoważonego rozwoju i poprawy warunków życia w krajach rozwijających się, zwłaszcza tych, które borykają się z problemami społecznymi, jak ubóstwo, nierówności czy brak dostępu do edukacji i opieki zdrowotnej. Polska angażuje się w projekty rozwojowe w krajach Globalnego Południa, pomagając w budowie systemów edukacyjnych, ochronie zdrowia, poprawie warunków życia oraz wspieraniu demokracji i rządów prawa. Uwzględnienie Etiopii w tych planach jest niezbędne. 4. Stała obecność dyplomatyczna lub konsularna w danym kraju: Polska posiada swoją stałą obecność w Etiopii poprzez polską placówkę dyplomatyczną oraz akredytację do Unii Afrykańskiej, co zwiększa wizerunek Polski w regionie.		
--	--	--	--	--	--

			Jest to kontynuacja wieloletniej współpracy obu krajów mającej swoje początki a latach 30-tych XX wieku. Polska wielokrotnie podkreśla swoją misję w dzieleniu się doświadczeniem i osiągnięciami w obszarze transformacji ekonomicznej, nauki i technologii. Polska obecność jest zaznaczona również dużą aktywnością Pani Ambasador we współpracy i koordynacji z organizacjami pozarządowymi z Polski oraz jej zaangażowaniem w budowanie sieci w kraju budujących mechanizmy lepszej widoczności polskich organizacji w Etiopii w kontekście ich specjalizacji i know-how, między innymi w sektorze zdrowia i edukacji, również zdrowia psychicznego i leczenia traumy. Przykładem takiego działania jest organizacja warsztatu dla przedstawicieli innych placówek dyplomatycznych i organizacji międzynarodowych w Etiopii na koniec czerwca 2025, który prowadziła przedstawicielka Caritas Polska. Podkreślanie znaczenia i jakości programów polskich organizacji pozarządowych w pomocy rozwojowej w Etiopii buduje widoczność polskich organizacji oraz buduje sieci współpracy niezwykle ważne do promowania wizerunku Polski jako kraju mogącego dzielić się doświadczeniem w pomocy humanitarnej i rozwojowej oraz budować potencjał etiopskich organizacji społecznych. 5. Bezpieczeństwo personelu zaangażowanego w świadczenie pomocy:		
--	--	--	---	--	--

			Etiopia jest krajem względnie bezpiecznym dla pracowników humanitarnych i rząd federalny posiada system odpowiedniej akredytacji oraz zarządzania podróżami personelu organizacji do regionów, gdzie sytuacja nie jest stabilna, np. Tigraju. Możliwe są podróże celem wsparcia technicznego, wymiany doświadczeń i spotkań partnerskich, również wyjazdów zespołów programowych z Polski czy pracowników organizacji monitorujących działania projektowe. Jest to możliwe również dla sektora prywatnego i innych partnerów z administracji publicznej, co daje perspektywę rozwoju współpracy. 6. Doświadczenia z dotychczasowych działań rozwojowych i humanitarnych w danym kraju lub regionie: Polskie organizacje pozarządowe posiadają wieloletnie doświadczenie w realizacji działań pomocowych w Etiopii oraz doświadczenie w różnorodnych kryzysach w Etiopii, w tym przesiedlenia wewnętrzne, migracje przymusowe czy kryzys klimatyczny, w tym jego konsekwencje takie jak powodzie, susze czy osuwiska ziemi i katastrofy z tym związane. W perspektywie współpracy sektora prywatnego oraz innych podmiotów administracji rządowej, Caritas Polska informuje, że rozpoczęła współpracę ze specjalistami z Instytutu Dróg i Mostów celem przygotowania odpowiedniej formuły cementu i struktury budowlanej toalet, aby móc zaaplikować taki nowy		
--	--	--	--	--	--

			model w Tigray u skalować do innych regionów z uwagą na odpowiednie zabezpieczenie wód gruntowych i dopasowanie do skał i ziemi obecnych w Etiopii, aby nie następowała erozja konstrukcji zaburzająca gospodarkę wodami gruntowymi i nie następowało nadkażanie wody mogące skutkować zwiększoną skalą zachorowań na choroby odbiegunkowe. Takie innowacje są celem i mogą stać się ważnym punktem polskiej obecności w Etiopii również w sektorze humanitarnym i rozwojowym, nie tylko w sektorze prywatnym. 7. Spójność z działaniami Unii Europejskiej i innych organizacji międzynarodowych, do których należy Polska: Unia Europejska posiada bardzo długą i stale poszerzającą się perspektywę wsparcia rozwoju Etiopii oraz współpracy na polu pomocy humanitarnej i rozwojowej. Niezwykle ważne jest uczestnictwo w rzecznictwie na rzecz stabilizacji i odbudowy kraju po konfliktach i przeciwdziałanie kolejnym falam konfliktów a także kryzysów humanitarnych, które mają miejsce w tym kraju, również kryzysu uchodźczego związanego z sytuacją w krajów regionu. Ma w tym swój udział również polska obecność dyplomatyczna i konsularna w tym kraju. Takie działania i rzecznictwo są realizowane przez udział polskiej placówki na forum przedstawicieli państw Unii Europejskiej oraz w ramach akredytacji i udziału na forach Unii Afrykańskiej. Takim przykładem była		
--	--	--	--	--	--

			prezentacja Caritas Polska inicjatyw realizowanych przez polskie organizacje na spotkaniu Grupy Roboczej ds. Pomocy Humanitarnej i Pomocy Żywnościowej przy Radzie Unii Europejskiej (ang. COHAFA, Working Party on Humanitarian Aid and Food Aid) w maju 2025 na zaproszenie MSZ. Spójność ta jest potwierdzana również przez inicjatywy polskiej placówki, która organizuje fora dzielenia się wiedzą i doświadczeniem oraz dla koordynacji wysiłków różnych państw członkowskich w kontekście konkretnych rozwiązań w sektorze humanitarnym i rozwojowym – m.in. warsztat dla innych placówek i organizacji będący początkiem koordynacji na rzecz ujednolicenia programów leczenia traumy w Tigraju i zapewnienia wsparcia skutecznego i opartego na dowodach naukowych, co zwiększa efektywność i wydajność takiej pomocy w perspektywie długofalowej. Taka widoczność jest automatycznie przenoszona na inne organizacje międzynarodowe, do których należy Polska. Poza UE i UN, ważne jest podkreślenie roli Polski w Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (ang. OECD, Organization for Economic Cooperation and Development). Polska zobowiązała się do realizacji kilku międzynarodowych celów oraz standardów i zaleceń Komitetu Pomocy Rozwojowej (ang. DAC, Development Assistance Committee), do których nawiązuje w		
--	--	--	--	--	--

			Programie Wieloletnim 2021-2030. Usuwanie krajów z listy priorytetowych oznacza ograniczenie możliwości realizacji działań w niektórych priorytetach, co mogłoby być wkładem w realizację zobowiązań międzynarodowych. Co więcej, wszystkie aspekty wspomniane w niniejszym uzasadnieniu w obszarze pomocy rozwojowej i perspektywy współpracy z Etiopią są nierozdzielnie połączona z tzw. dyplomacją ukierunkowaną na rozwój (ang. developmed-aligned diplomacy), promowaną przez OECD, która oznacza integrowanie polityki zagranicznej z celami rozwojowymi, wykorzystując takie narzędzia jak pomoc, handel i standardy, aby wspierać zrównoważony wzrost, pokój i odporność na zmiany klimatu. Wykracza to poza tradycyjną pomoc, przechodząc do podejścia systemowego, takiego jak powiązanie humanitarно-rozwojowo-pokojowe, oraz do dostosowywania wszystkich działań do Celów Zrównoważonego Rozwoju, aby osiągnąć większy wpływ i wspólny dobrobyt. Realizacja działań w Etiopii w kontekście sytuacji humanitarnej i rozwojowej oraz odbudowie po kryzysach jest kierunkiem, w którym te założenia mogłyby być realizowane, podobnie jak tzw. Humanitarny Nexus polegający na zintegrowanym podejściu łączącym pomoc humanitarną (reagowanie na kryzysy) z rozwojem długoterminowym i działaniami na rzecz pokoju, postrzegając		
--	--	--	--	--	--

			przejście z kryzysu do stabilności jako ciągłość, a nie oddzielne segmenty. Etiopia jest krajem bardzo zróżnicowanym pod kątem potrzeb w poszczególnych regionach i sytuacji politycznej, dlatego realizacja działań rozwojowych przez Polskę akurat w tym regionie jest ilustracją, w jaki sposób można działać w podejściu Nexus, który obowiązuje w sektorze pomocy rozwojowej i humanitarnej od 2016 roku. Przegląd partnerski Polski przez OECD z 2023 r. wskazał możliwości poprawy współpracy w polskim systemie współpracy rozwojowej. Zarekomendowano, aby Polska dążyła do bardziej zrównoważonego modelu partnerstw, obejmującego m.in. finansowanie instytucjonalne organizacji społeczeństwa obywatelskiego (CSO), wzmocnienie zdolności Ministerstwa Spraw Zagranicznych (MSZ) oraz lepsze dostosowanie działań międzynarodowych do zobowiązań Polski w zakresie zrównoważonego rozwoju. Usuwanie krajów z listy krajów priorytetowych bez podjęcia działań prowadzących do realizacji działań zgodnie z Programem Wieloletnim może nadwyrężyć reputację Polski na forum OECD, zwłaszcza, że OECD wyraźnie podkreśla rolę jakościowych partnerstw z organizacjami pozarządowymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Po raz kolejny podkreślamy, że niezaplanowane i przedwczesne usunięcie dwóch krajów z		
--	--	--	--	--	--

			listy krajów priorytetowych nie wspiera wywiązywania się z rekomendacji dotyczących przewidywalności i długofalowej strategii współpracy. 8. Możliwość współpracy z innymi krajami oraz partnerami zewnętrznymi: Usunięcie dwóch krajów z listy krajów priorytetowych znacznie osłabia wolumen polskiej współpracy rozwojowej w Afryce, pozostawiając tylko dwa kraje na liście krajów priorytetowych w Planie Współpracy Rozwojowej w Afryce Wschodniej. Dodatkowo, usunięcie Senegalu z listy krajów priorytetowych usuwa podkreślenie polskiej współpracy rozwojowej w Afryce Zachodniej. Usuwanie kolejnych krajów z listy priorytetów polskiej współpracy rozwojowej w Afryce znacznie pomniejsza polski udział na forum Unii Afrykańskiej oraz zmniejsza skalę udziału Polski w realizacji programów współpracy z krajami afrykańskimi, która jest wielokrotnie podkreślana przez przedstawicieli władz Polski. Podsumowując, Etiopia spełnia wszystkie warunki dla pozostania i wzmocnienia jej na liście krajów priorytetowych w Planie Pomocy Rozwojowej na rok 2026 i wkupieniu się na strategii rozwijania potencjału tego kierunku w ramach całego Wieloletniego Planu 2021- 2030 zgodnie z jego wytycznymi.		
--	--	--	--	--	--

63	Caritas Polska	Strona 6 Ukraina Priorytet nr 5 Litera a: „poprawa jakości i dostępu do opieki medycznej i psychologicznej, podstawowej i specjalistycznej pomocy medycznej oraz rehabilitacji, zwłaszcza w przypadku weteranów wojennych, a także podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego, z uwzględnieniem obsługi specjalistycznego sprzętu”	Polska jest bardzo aktywnie zaangażowana we wsparcie Ukrainy w odbudowie i funkcjonowaniu w trakcie trwania wojny. Podkreśla się w planie na 2026, że „szczególnie ważnym zadaniem będzie kontynuacja pomocy udzielanej weteranom i weterankom oraz ich rodzinom, zwłaszcza w przypadkach ochrony ich zdrowia fizycznego i psychicznego, [...], szczególnie poprzez realizację projektów z zakresu zdrowia psychicznego i rehabilitacji oraz reintegracji społeczno-zawodowej tej grupy.” W związku z zaproponowanym podziałem priorytetów między wyspecjalizowane podmioty, chcemy podkreślić potrzebę uściślenia i jednocześnie rozszerzenia zakresu wsparcia, aby w ramach Priorytetu nr 5 zostały uwzględnione potrzeby społeczne oraz potencjał i doświadczenie polskich organizacji pozarządowych w udzielaniu tego rodzaju wsparcia, co ma znaczenie dla zakresu ofert, w tym wielomodułowych, składanych w	„poprawa jakości i dostępu do opieki medycznej i psychologicznej, podstawowej i specjalistycznej pomocy medycznej i psychologicznej oraz rehabilitacji i rehabilitacji środowiskowej, zwłaszcza w przypadku weteranów wojennych i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego i niemedycznego, z uwzględnieniem obsługi specjalistycznego sprzętu”	Uwaga częściowo uwzględniona Jak w pkt 46

			konkursie Polska Pomoc 2026. Proponujemy następujące zmiany w zapisie Priorytetu 6: 1. Ponowne dodanie pomocy psychologicznej w uszczegółowieniu pomocy na poziomie podstawowym i specjalistycznym w tekście, podkreślając wagę specjalistycznej pomocy psychologicznej jako niezbędnej: „[...] podstawowej i specjalistycznej pomocy medycznej oraz psychologicznej” Taką zmianą chcemy podkreślić równoważną wagę wsparcia medycznego i psychicznego. Zależy nam na takim zastrzeżeniu w kontekście braku uregulowania zawodów psychologa i psychoterapeuty w Polsce oraz pracy pomocowej w zakresie zdrowia (kojarzonego z medycznym i w obszarze somatycznym), która ma również swoje niepewne miejsce w architekturze pomocy humanitarnej oscylując między sektorem zdrowia i sektorem ochrony (ang. Protection). Dodane przez nas wyrażenie pojawia się w uściśleniu, że chodzi o pomoc zarówno podstawową jak i specjalistyczną – podkreślenie specjalistycznej pomocy psychologicznej w zakresie programów jest dla nas bardzo ważne, bo odpowiada to realnym potrzebom Ukrainy w warunkach kryzysu, dużej skali traumy indywidualnej i zbiorowej oraz potrzeb związanych z budowaniem odporności oraz perspektyw odbudowy, co ma swoje fundamenty w zdrowiu psychicznym.		
--	--	--	---	--	--

			Duży poziom niepełnosprawności psychicznej wśród osób dotkniętych tym przedłużającym się konfliktem może się tylko zwiększać przez przedłużającą się niepewność co do przyszłości kraju, coraz dłuższego rozdzielania rodzin i dorastania dzieci i młodzieży w nieoptymalnym środowisku nakreślonym stratą, separacją, przymusową migracją, niepewnością i doświadczaniem regularnych sytuacji zagrożenia życia własnego i najbliższych, w tym opiekunów. Programy potencjalnie mogą uwzględniać programy leczenia traumy i innych chorób psychicznych, budowanie potencjału specjalistów ukraińskich w nurtach pracy psychoterapeutycznej w nierozwiniętych jeszcze obszarach wsparcia w Ukrainie, a bardzo rozwiniętych w Polsce (np. praca z traumą, w tym traumą wczesnodziecięcą i traumą rozwojową, praca systemowa, praca w obszarze uzależnień od substancji i behawioralnych, praca z osobami neuro różnorodnymi (rosnąca skala występowania spektrum autyzmu czy nadpobudliwości psychoruchowej/ADHD), przeciwdziałanie przemocy i krzywdzeniu dzieci). Pozwoli to kontynuować i rozwijać programy wsparcia personelu wojskowego, weteranów i ich rodzin, które wymagają specjalistycznego podejścia też z uwagi na skalę urazów fizycznych i psychicznych w trakcie zaangażowania personelu wojskowego w działania zbrojne.		
--	--	--	---	--	--

			2. Dodanie rehabilitacji środowiskowej obok rehabilitacji w wyszczególnieniu rodzajów wsparcia: „[...] oraz rehabilitacji i rehabilitacji środowiskowej” Rekomendujemy uwzględnienie rehabilitacji środowiskowej, lub inaczej nazywanej społecznej, w obszarze rehabilitacji, aby nie zawęzić znaczenia rehabilitacji do pracy w obszarze fizjoterapii i protetyki kończyn. Plan Współpracy już podkreśla wagę programów w obszarze integracji społeczno-zawodowej, a nie tylko rehabilitacji jako usługi medycznej w obszarze specjalistycznym fizjoterapii i protetyki. Wprowadzenie „rehabilitacji środowiskowej” rozszerza zakres działań na wsparcie funkcjonowania w społeczności, adaptację do codziennego życia (wiele osób to też jednocześnie osoby z niepełnosprawnością fizyczną i po poważnych urazach mózgu) oraz integrację społeczną i zawodową osób po urazach i traumie. Chcemy podkreślić, że sama rehabilitacja medyczna jest niewystarczająca do realizacji celów poprawy jakości życia i integracji społecznej. Sama w sobie rehabilitacja środowiskowa jest promowana przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) właśnie w swojej integracji zdrowia, w tym zdrowia psychicznego, z obszarami edukacji, włączanie ekonomicznego i utrzymania (ang. Livelihoods), sfery aktywizacji społecznej oraz wzmacniania		
--	--	--	--	--	--

			świadomości praw tej grupy, mobilizacji społecznej i rzecznictwa (ang. Empowerment). W takim ujęciu rehabilitacja wspierana społecznie jest wdrażana poprzez wspólne wysiłki samych osób niepełnosprawnych, ich rodzin i społeczności oraz odpowiednich służb zdrowia, edukacji, zawodowych i socjalnych. To są ważne aspekty dla programowania wielomodułowych i długofalowych programów wsparcia dla weteranów i innych osób dotkniętych wojną. Rozwojowy charakter podejścia w rehabilitacji środowiskowej jest obecny w tzw. podwójnym podejściu do tego rodzaju programów, czyli rozwijanie profesjonalnych usług wspierających osoby z niepełnosprawnościami psychicznymi i fizycznymi w prowadzeniu niezależnego życia i rozwijaniu ich samodzielności w codziennym funkcjonowaniu oraz rozwijanie usług publicznych dostępnych dla wszystkich potencjalnych ich użytkowników oraz działania zwiększające poziom świadomości społecznej w zakresie potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. W kontekście Ukrainy ma to szczególne znaczenie dla przyszłych programów odbudowy i integracji z Unią Europejską, aby polskie organizacje mogły wspierać budowę fundamentów polityk społecznych jeszcze w trakcie trwania wojny. I sprawą oczywistą jest to, że ma to podstawowe znaczenie dla jakości, efektywności i wydajności		
--	--	--	--	--	--

			programów skierowanych do poszczególnych grup społecznych. 3. Uzupelnienie szczególnej grupy odbiorców - weteranów - o inne grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w kontekście planowania programów w tym obszarze: „[...] zwłaszcza w przypadku weteranów wojennych i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym” Mając na uwadze wagę wsparcia dla kilku milionów osób wchodzących w skład personelu wojskowego i weteranów w kontekście wojny, chcemy jednocześnie <i>explicite</i> dodać również inne grupy społeczne zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym osoby starsze i z różnymi formami niepełnosprawności, nie zapominając o niepełnosprawności psychicznej będącej konsekwencją wieloletniego mieszkania i wychowywania się w kraju objętym wojną. Rozbudowa zintegrowanych usług medycznych, psychologicznych i środowiskowych dla tych grup jest kluczem do odbudowy ich samodzielności i funkcjonowania w społeczności oraz integracji. Większość z nich wymaga rehabilitacji medycznej jako minimum dla utrzymania możliwości samodzielnego funkcjonowania, a także to oni potrzebują lepszego dostępu i lepszej jakości usług medycznych. Włączanie osób z grup zagrożonych wykluczeniem jest podejściem przekrojowym w sektorze pomocy humanitarnej i rozwojowej, politykach włączania i równości oraz innych		
--	--	--	---	--	--

			zagadnieniom związanych z prawodawstwem w obszarze równości i praw człowieka. Wyróżnienie weteranów w zapisie Priorytetu 6 może niesłusznie powodować zawężenie grup docelowych projektów. Uwagi dotyczące rehabilitacji społecznej są tożsame dla tych grup z tymi odnoszącymi się do weteranów. 4. Włączenie personelu niemedycznego do działań podnoszących kwalifikacje: „podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego i niemedycznego” Rekomendujemy rozszerzenie kategorii personelu objętego programami podnoszenia kwalifikacji o personel niemedyczny jako rozszerzenie powyższych uwag, ponieważ są one związane z pracownikami udzielającymi wsparcia w innych instytucjach niż medyczne i innych usług niż medyczne. Wsparcie w Ukrainie w czasie wojny angażuje o wiele więcej grup pracowników niż pracownicy medyczni, są to interwencji kryzysowi, pracownicy socjalni, nierzadko też koordynatorzy punktów świadczenia usług, personel administracyjny czy personel niespecjalistyczny. Jest o wiele więcej osób zaangażowanych w proces udzielania wsparcia. Pozwala to na bardziej kompleksowe przygotowanie zasobów ludzkich i nierzadko działania angażują interesariuszy z szerokiego ekosystemu usług społecznych, nie tylko medycznych.		
--	--	--	--	--	--

			Podsumowując, wprowadzone zmiany mają na celu rozszerzenie zakresu działań, doprecyzowanie grup docelowych oraz zwiększenie przejrzystości i skuteczności planowanych interwencji. Zmiany te, szczególnie uwzględnienie innych grup narażonych wykluczeniem społecznym, pozwolą zaprogramować działania w sposób odpowiadający też wieloletniej wizji integracji z Unią Europejską oraz konieczności dopasowywania się polityk równości i dostępu do poziomu obecnego w Polsce i innych krajach Unii Europejskiej – chodzi nie tylko o weteranów, ale też o dzieci i młodzież, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnością fizyczną i psychiczną i należące do innych grup społecznych ze szczególnymi potrzebami. Programowanie takie będzie skutecznie przygotowywało Ukrainę do wdrażania polityk spójności czy włączania, co miało miejsce w Polsce i Polskie organizacje pozarządowe mogą się z dumą dzielić swoim doświadczeniem, a to jest jedna z podstaw dla budowania wieloletnich programów wsparcia w Ukrainie w okresie wojny oraz w okresie odbudowy. Ma to szczególne znaczenie dla priorytetów przekrojowych Wieloletniego Programu na 2021-2023, który wymienia je jako filary polskiej współpracy rozwojowej, są to dwa główne cele – ochrona klimatu i równość szans kobiet i mężczyzn, ale również		
--	--	--	---	--	--

			wspomniane za <i>Agendą 2030</i> ograniczenie ubóstwa. Działanie na rzecz grup społecznych narażonych na wykluczenie jest też wsparciem kobiet, które przyjmują ważne role opiekuńcze i konsolidujące role społeczne i rodzinne, ale w takim samym stopniu wsparcie takich programów wspiera również pracowników obszarów polityki społecznej, której głównymi pracownikami są kobiety. Włączenie społeczne i trwała redukcja ubóstwa są celem i środkiem w realizacji równości płci i obie te sfery są ściśle ze sobą powiązane. Rozszerzenie więc zakresu wsparcia o wsparcie psychologiczne, w tym weteranów, oraz rehabilitacji społecznej oraz rozszerzenie grup zawodowych o pracowników niemedycznych jest właśnie realnym środkiem do osiągnięcia tych celów i założeń.		
64	Caritas Polska	Strona: 9 Rozdział: Palestyna Priorytet 3 „lepszy dostęp do usług społecznych osób z niepełnosprawnością i ze szczególnymi potrzebami, w szczególności w regionach nieurbanizowanych.”	W projekcie Planu Współpracy Rozwojowej w 2026 wskazane są Priorytet 3 (Redukcja nierówności - „lepszy dostęp do usług społecznych osób z niepełnosprawnością i ze szczególnymi potrzebami, w szczególności w regionach nieurbanizowanych.”) oraz Priorytet 4 (Zdrowie - “poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej <u>oraz rehabilitacji</u> , w tym budowa i modernizacja infrastruktury medycznej, sanitarnej i administracyjnej podmiotów leczniczych oraz podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego, z uwzględnieniem obsługi	„lepszy dostęp do usług społecznych i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością i ze szczególnymi potrzebami, w szczególności w regionach nieurbanizowanych.	Uwaga uwzględniona W zakresie priorytetu „Redukcja nierówności” dla Palestyny uwaga Caritas została uwzględniona: 3. Redukcja nierówności (CZR 10): lepszy dostęp do usług społecznych i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością i ze szczególnymi potrzebami, w szczególności w regionach nieurbanizowanych oraz wsparcie systemu ochrony

			specjalistycznego sprzętu”) jako rozdzielne. Regulamin konkursu Polska Pomoc w ostatnich latach wykluczył możliwość łączenia priorytetów i możliwe jest składanie jednego wniosku tylko na jeden priorytet. W kontekście tej propozycji w Projekcie Planu na 2026, Caritas Polska rekomenduje włączenie usług rehabilitacji do zakresu Priorytetu 3. Jest to związane z tym, że usługi rehabilitacji i rehabilitacji środowiskowej (czyli wskazanych w treści Priorytetu 3 usług społecznych) nie podlegają administracyjnie pod mandat publicznej służby zdrowia, ale pod Rady Wspólne (ang. Joint Councils) powoływane przy władzach lokalnych. W Palestynie, głównymi realizatorami działań w tym obszarze są Środowiskowe Centra Rehabilitacji. Nazwa ta i koncepcja tych instytucji zakłada realizację działań rehabilitacji środowiskowej, czyli łączącej aspekty rehabilitacji medycznej oraz społecznej (środowiskowej), zakładającej integrację usług w sektorze zdrowia, w tym zdrowia psychicznego, z obszarami edukacji, włączanie ekonomicznego i utrzymania (ang. Livelihoods), sfery aktywizacji społecznej oraz wzmacniania świadomości praw tej grupy, mobilizacji społecznej i rzecznictwa (ang. Empowerment). W takim ujęciu rehabilitacja wspierana społecznie jest wdrażana poprzez wspólne wysiłki samych osób niepełnosprawnych, ich		praw kobiet i grup wrażliwych.
--	--	--	--	--	--

			rodzin i społeczności oraz odpowiednich służb zdrowia, edukacji, zawodowych i socjalnych. Sposób funkcjonowania tych instytucji jest zgodny z rehabilitacją środowiskową w kształcie promowanym przez Światową Organizację Zdrowia (WHO). Modyfikacja treści Priorytetu 3 zgodnie z naszą rekomendacją ma też znaczenie praktyczne. Organizacje chcące kompleksowo wspierać osoby z niepełnosprawnością nie musiałyby składać osobnych wniosków na te dwa rodzaje zadań (tj. rehabilitacja medyczna i rehabilitacja środowiskowa/usługi społeczne) i powielać kosztów administracyjnych i obsługi projektów, a jeden wniosek projektowy mógłby spójnie obejmować oba rodzaje działań, które faktycznie są świadczone w jednym i tym samym miejscu, którymi są Środowiskowe Centra Rehabilitacji. Sugerowanie świadczenia usług rehabilitacji medycznej w ośrodkach zdrowia nie byłoby zgodne z lokalną praktyką funkcjonowania tych usług, ale też rozdzielenie miejsca świadczenia usług zmniejsza do nich realny dostęp z uwagi na już utrudniony dostęp do wielu miejsc użyteczności publicznej i koszty czy logistyka transportu osób z niepełnosprawnością do dwóch różnych instytucji. W związku z brakiem możliwości łączenia priorytetów we wnioskach projektowych i uwagą powyżej o realizacji usług w jednym miejscu a ewentualnym składaniu		
--	--	--	--	--	--

			dwóch wniosków zaznaczamy ryzyko, że bez integracji zapisu może również dojść do sytuacji, kiedy jeden lub drugi wniosek nie zostaną rekomendowane przez komisję konkursową, co dodatkowo zwiększa ryzyko usunięcia jednego z niezbędnych komponentów wsparcia dla osób z niepełnosprawnością (podkreślamy, że w tym samym miejscu fizycznie) – czyli działania rehabilitacji medycznej mogłyby nie być realizowane w połączeniu z rehabilitacją środowiskową, lub odwrotnie, usługi rehabilitacji środowiskowej mogłyby być nierealizowane w połączeniu z rehabilitacją medyczną. To stanowiłoby duże ryzyko dla osiągnięcia rezultatów każdego z takich osobnych projektów i realnej poprawy sytuacji grupy docelowej. Usługi rehabilitacji medycznej, czasami niezbędne bardzo regularnie i intensywnie, wzmacniają możliwości beneficjentów do korzystania z usług społecznych i wzmacniania ich samodzielności i aktywności oraz integracji społecznej czy zawodowej. Podsumowując, rekomendowane jest włączenie rehabilitacji medycznej do zakresu Priorytetu 3 z uwagi na fakt, że usługi te są świadczone przez Środowiskowe Centra Rehabilitacji, świadczące również usługi rehabilitacji społecznej.		
65	Caritas Polska	Strona: 9 Rozdział: Palestyna Priorytet 4 „4. Zdrowie (CZR 3):	Uwagi zostały przekazane w Stanowisku Wspólnym Polskiej Akcji Humanitarnej, Polskiej Misji Medycznej oraz Caritas Polska, przesłanej w osobnej komunikacji	„4. Zdrowie (CZR 3): poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej oraz rehabilitacji, w tym budowa i	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 3

		poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej oraz rehabilitacji, w tym budowa i modernizacja infrastruktury medycznej, sanitarnej i administracyjnej podmiotów leczniczych oraz podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego, z uwzględnieniem obsługi specjalistycznego sprzętu. Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane w ramach III modułów projektów wyłonionych w konkursie „Polska pomoc 2024”	do Ministerstwa Spraw Zagranicznych dnia 5 grudnia 2025.	modernizacja infrastruktury medycznej, sanitarnej i administracyjnej podmiotów leczniczych oraz podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego, z uwzględnieniem obsługi specjalistycznego sprzętu. Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane w ramach III modułów projektów wyłonionych w konkursie „Polska pomoc 2024” oraz w ramach konkursu „Polska pomoc rozwojowa 2026”.	
66	Caritas Polska	Strona 10 Rozdział: Liban Priorytet 4 „4. poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej oraz rehabilitacji, w tym budowa i modernizacja infrastruktury	Uwagi zostały przekazane w Stanowisku Wspólnym Polskiej Akcji Humanitarnej, Polskiej Misji Medycznej oraz Caritas Polska, przesłanej w osobnej komunikacji do Ministerstwa Spraw Zagranicznych dnia 5 grudnia 2025.	„4. poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej oraz rehabilitacji, w tym budowa i modernizacja infrastruktury medycznej, sanitarnej i administracyjnej podmiotów leczniczych oraz podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego, z uwzględnieniem obsługi specjalistycznego	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 3

		medycznej, sanitarnej i administracyjnej podmiotów leczniczych oraz podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego, z uwzględnieniem obsługi specjalistycznego sprzętu. Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej.”		sprzętu. Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane w ramach konkursu „Polska pomoc rozwojowa 2026” oraz za pośrednictwem organów administracji rządowej.”	
67	Fundacja ICAD	<i>I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej, str. 4 - drugi akapit - Gruzja</i>	W dokumencie nie jest wymieniona Gruzja, lub chociażby wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji. Sytuacja w Gruzji po wyborach parlamentarnych w październiku 2024 r. gwałtownie się pogorszyła: widać regres demokratyczny, ograniczanie wolności obywatelskich oraz nasilone działania przeciw organizacjom pozarządowym i niezależnym mediom. W 2024 r. przyjęto rozwiązania prawne inspirowane modelami z państw autorytarnych (m.in. ustawy o tzw. „agentach zagranicznych”), które w praktyce utrudniają działalność organizacji	Wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji W 2026 roku realizowane będzie wsparcie dla Gruzji w obszarze rozwoju i ochrony społeczeństwa obywatelskiego. Pomoc obejmie inicjatywy służące obronie praw człowieka oraz poszanowaniu podstawowych wolności. Priorytetowo traktowane będą osoby doświadczające represji politycznych – wraz z rodzinami i najbliższym otoczeniem – które potrzebują wsparcia prawnego, psychologicznego	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 1

			obywatelskich i niezależnego dziennikarstwa. Równolegle trwają demonstracje, a protestujący oraz dziennikarze relacjonujący wydarzenia doświadczają kar, przemocy i represji. W tej sytuacji wycofanie wsparcia w ramach polskiej współpracy rozwojowej byłoby błędem strategicznym i wizerunkowym. Polska przez lata inwestowała w społeczeństwo obywatelskie w Gruzji, wspierając proeuropejskie aspiracje obywateli, NGO i niezależnych mediów. Nagłe ograniczenie działań podważyłoby wiarygodność Polski oraz osłabiłoby bezpieczeństwo i odporność środowisk podzielających wartości demokratyczne, które dziś ponoszą osobiste konsekwencje swojej aktywności. Uwzględnienie tych elementów w Planie na 2026 r. będzie wyrazem konsekwencji polskiej polityki rozwojowej, solidarności z partnerami oraz realnym wkładem w odporność demokratyczną regionu.	oraz socjalnego. Równolegle przewidziane jest wsparcie dla niezależnych mediów i działań zwiększających dostęp obywateli do wiarygodnych informacji: przeciwdziałających dezinformacji oraz wzmacniających bezpieczeństwo dziennikarzy. Ważnym elementem programu będzie także wzmacnianie potencjału gruzińskich organizacji obywatelskich, w tym lokalnych inicjatyw, aby mogły skutecznie funkcjonować mimo rosnącej presji i zawężającej się przestrzeni dla działań społecznych.	
68	Żywiecka Fundacja Rozwoju	WYBRANE KRAJE PARTNERSTWA WSCHODNIEGO	W dokumencie nie jest wymieniona Gruzja, lub chociażby wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji. Sytuacja w Gruzji po wyborach parlamentarnych w październiku 2024 r. gwałtownie się pogorszyła:	Wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji W 2026 roku realizowane będzie wsparcie dla Gruzji w obszarze rozwoju i ochrony społeczeństwa obywatelskiego.	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 1

		widać regres demokratyczny, ograniczanie wolności obywatelskich oraz nasilone działania przeciw organizacjom pozarządowym i niezależnym mediom. W 2024 r. przyjęto rozwiązania prawne inspirowane modelami z państw autorytarnych (m.in. ustawy o tzw. „agentach zagranicznych”), które w praktyce utrudniają działalność organizacji obywatelskich i niezależnego dziennikarstwa. Równolegle trwają demonstracje, a protestujący oraz dziennikarze relacjonujący wydarzenia doświadczają kar, przemocy i represji. W tej sytuacji wycofanie wsparcia w ramach polskiej współpracy rozwojowej byłoby błędem strategicznym i wizerunkowym. Polska przez lata inwestowała w społeczeństwo obywatelskie w Gruzji, wspierając proeuropejskie aspiracje obywateli, NGO i niezależnych mediów. Nagłe ograniczenie działań podważyłoby wiarygodność Polski oraz osłabiłoby bezpieczeństwo i odporność środowisk dzielących wartości demokratyczne, które dziś ponoszą osobiste konsekwencje swojej aktywności. Uwzględnienie tych elementów w Planie na 2026 r. będzie wyrazem konsekwencji polskiej polityki rozwojowej, solidarności z	Pomoc obejmie inicjatywę służącą obronie praw człowieka oraz poszanowaniu podstawowych wolności. Priorytetowo traktowane będą osoby doświadczające represji politycznych – wraz z rodzinami i najbliższym otoczeniem – które potrzebują wsparcia prawnego, psychologicznego oraz socjalnego. Równolegle przewidziane jest wsparcie dla niezależnych mediów i działań zwiększających dostęp obywateli do wiarygodnych informacji: przeciwdziałających dezinformacji oraz wzmacniających bezpieczeństwo dziennikarzy. Ważnym elementem programu będzie także wzmacnianie potencjału gruzińskich organizacji obywatelskich, w tym lokalnych inicjatyw, aby mogły skutecznie funkcjonować mimo rosnącej presji i zawężającej się przestrzeni dla działań społecznych.	
--	--	--	---	--

			partnerami oraz realnym wkładem w odporność demokratyczną regionu.		
69	Stowarzyszenie Homo Faber	WYBRANE KRAJE PARTNERSTWA WSCHODNIEGO	dokumentem nie jest wymieniona Gruzja, lub chociażby wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji. Sytuacja w Gruzji po wyborach parlamentarnych w październiku 2024 r. gwałtownie się pogorszyła: widać regres demokratyczny, ograniczanie wolności obywatelskich oraz nasilone działania przeciw organizacjom pozarządowym i niezależnym mediom. W 2024 r. przyjęto rozwiązania prawne inspirowane modelami z państw autorytarnych (m.in. ustawy o tzw. „agentach zagranicznych”), które w praktyce utrudniają działalność organizacji obywatelskich i niezależnego dziennikarstwa. Równolegle trwają demonstracje, a protestujący oraz dziennikarze relacjonujący wydarzenia doświadczają kar, przemocy i represji. W tej sytuacji wycofanie wsparcia w ramach polskiej współpracy rozwojowej byłoby błędem strategicznym i wizerunkowym. Polska przez lata inwestowała w społeczeństwo obywatelskie w Gruzji, wspierając proeuropejskie aspiracje obywateli, NGO i niezależnych mediów. Nagłe ograniczenie działań podważyłoby wiarygodność Polski oraz osłabiłoby bezpieczeństwo i odporność środowisk dzielających wartości demokratyczne, które dziś ponoszą osobiste konsekwencje swojej aktywności. Uwzględnienie tych elementów w Planie na 2026 r. będzie wyrazem konsekwencji	Wsparcie na rzecz społeczeństwa Gruzji W 2026 roku realizowane będzie wsparcie dla Gruzji w obszarze rozwoju i ochrony społeczeństwa obywatelskiego. Pomoc obejmie inicjatywę służącą obronie praw człowieka oraz poszanowaniu podstawowych wolności. Priorytetowo traktowane będą osoby doświadczające represji politycznych – wraz z rodzinami i najbliższym otoczeniem – które potrzebują wsparcia prawnego, psychologicznego oraz socjalnego. Równolegle przewidziane jest wsparcie dla niezależnych mediów i działań zwiększających dostęp obywateli do wiarygodnych informacji: przeciwdziałających dezinformacji oraz wzmacniających bezpieczeństwo dziennikarzy. Ważnym elementem programu będzie także wzmacnianie potencjału gruzińskich organizacji obywatelskich, w tym lokalnych inicjatyw, aby mogły skutecznie funkcjonować mimo rosnącej presji i zawężającej się przestrzeni dla działań społecznych.	Uwaga nieuwzględniona Jak w pkt 1

			polskiej polityki rozwojowej, solidarności z partnerami oraz realnym wkładem w odporność demokratyczną regionu.		
--	--	--	--	--	--